

SALONUL CAVALERILOR

CENTENAR - LICEUL MILITAR „ȘTEFAN CEL MARE” CÂMPULUNG MOLDOVENESC.



VIVAT, CRESCAT, FLEREAT!

Istoria impresionantă a Liceului Militar „Ștefan Cel Mare”, înființat prin Înaltul Decret Regal nr. 3889, din 25 noiembrie 1924, semnat de Regele Ferdinand I, constituit la Cernăuți, l-a avut ca prim comandant pe Lt-col. Traian Grigorescu, fiul Eroului de la Mărășești și a devizei sale nemuritoare „**Pe aici nu se trece**”!

Tradiția acestei prestigioase instituții de învățământ se alătură celor de la Târgu Mureș înființate în 1919 și Chișinău. După 1940 a fost Liceul redislocat la Roman, apoi la Târgoviște și Câmpulung Muscel, revenit în 1941 la Cernăuți și apoi la Timișoara, Pitești, până în Mai 1945, când s-a desființat. S-a reînființat în 1953 la Iași, iar din 1-10 august 1956 funcționează neîntrerupt în actuala locație din Câmpulung Moldovenesc.

Dezvoltarea acestei instituții formatoare de caractere, până a urca **Muntele adolescenței**, cum spuneau profesorii Ana și Mihai Bejinaru, a fost un drum lung pavat cu spirit pedagogic moștenit de la marile spirite ale comandanților și profesorilor admiși prin concurs și a ofițerilor cei mai distinși care au pus toată pricepera și sufletul pentru ca modelul să devină cât mai perfect.

Programa de învățământ includea și studiul artelor, cântat la vioară și pian, cu spectacole mixte de teatru din Cernăuți (trupe profesioniste cu elevi), reviste, arta cultivării florilor, croitorie, tâmplărie, legătorie, curățenie în sălile de clasă laboratoare și curte, bucătărie,

ș.a. Atmosfera în Liceu era una protocolar-regulamentară dar și familială, la a cărei reușită concureau cu toții – instructori și educatori, și astfel starea de spirit era una de „spirite alese” desprinse din conduita patronului spiritual *Ștefan cel Mare*!

Elevii buni, mărturisea primul comandant Lt.col. Traian Grigorescu, erau pe rând „invitat la masa mea de familie”, și apoi și ofițeri și profesori au preluat acest obicei. De la Piramida de granit din Cernăuți, la Pietrele Doamnei din Câmpulung Moldovenesc, faptele și întâmplările sunt dintre cele mai notabile în *ordinea de bătaie* a Liceului, rînduite în albume fotografice, adevărate odoare de suflet pentru orișice fost LM-ist, pornite din Respect și Recunoștință pentru dascălii și ofițerii instructori ce ne-au îndemnat, arătat și îndrumat primii pași din cariera militară. Printre altele acolo se șlefuiuau caractere eminente, se consolidau cunoștințe în vaste domenii, acolo legătura și solidaritatea avea altă dimensiune, se da sens și profunzime cunoașterii adânci a sufletului, se croiau prietenii pe viață!

Am fost extrem de bucuros când la centenarul Liceului Militar „Ștefan cel Mare” am regăsit în lista celor cinci distinși și decorați cu „**Meritul pentru învățământ**” și pe foștii noștri profesori de la catedră din X-XIIG: Mihai Bejinaru (biologie), Nicolae Iacoban (matematică), Dănuț Rarădașanu (fizică). Pe lângă aceștia se cuvine să-i amintim pe profesorii de excelență: Ana Bejinaru (diriginta), Floare Băiețan (limba română), Anghel Popa (istorie), Silvia Constantinovici (geografie), Dumitru Mincu (psihologie-pedagogie), Iacob Bertel (economie), Cojocaru (franceză), Drebe (germană), Mr. Călin (muzică), col. Aurel Cristea (sport), cpt. Marin Berleanu (comandant de companie și diriginte un an), Lt. Năstăsescu (loțiitor comandant companie), Plt. Bărbărie.

Atunci și acolo am învățat:

- metodica învățării prin descoperire;
- să cunosc și să prețuiesc oamenii;
- să înțeleg rădăcina neamului, să respect și să prețuiesc familia și tradițiile sale;
- să mă comport cu maniere elegante în societate, să fie exigent, dar drept cu subalternii;

Cetatea Cavalerilor

- să urc treptele ierarhiei militare muncind și acumulând cunoștințe pentru a fi util aricărui grup, în cerințele și exigențele structurilor militare de la grupă, pluton, companie, batalion, regiment și Divizie (în toate acestea am activat);
- să apreciez arta și frumosul unui album de artă, un muzeu, o mănăstire, sau o carte prăfuită, văzând motoul: „*nu se poate vinde, nu se poate cumăra*”;
- să fiu empatic și solidar cu cel de lângă mine – conform devizei: unul pentru toți, toți pentru unul!;
- atunci am simțit ce înseamnă dimensiunea reală a cuvântului DOR!
- Acolo am deprins a mă *cunoaște* pe mine și a-mi *măsura* posibilitățile și puterile intelectuale și fizice în confruntări sportive – cavalești, colegiale în duelurile din poligon, pe terenul de sport, la porticul și sala de gimnastică;
- Tot acolo și atunci am învățat ce înseamnă să fii OM de omenie, să fii ezigent, aspru, drept și corect, să iubești subalternii și să te îngrijești să aibă tot ce-i necesar pentru hrana trupezască și sufletească!

Recunosc că atunci eram cruzi la minte și cu un caracter încă neformat, la 15/16 ani câți aveam la intrarea pentru prima oară, pe sub bolta arcuită a liceului, cu „valiza” percheziționată la punctul de control (PC).

Diriginta clasei, prof. Ana Bejinaru, ținea la noi, după cum și noi am înțeles, destul de repede, mesajul transmis direct, ori intuit, exemplul de urmat al dascălului desăvârșit din fruntea clasei. S-a străduit continuu ca noi, în laboratorul de chimie (o adevărată emblema a școlii), să facem „reacții” ca la carte și să *reacționăm* potrivit în orice situație. Eprubeta, lampa de spirt, observația experimentului, totul avea rigoare și metodă științifică, ca în viață. Dar tot acolo în laborator am învățat regulile bunelor maniere, precum și alegerea cadoului potrivit la onomastica celor dragi. Acolo am deprins primele noțiuni pentru a pășii cu eleganță într-un salon de dans. Acolo se așterneau alese gânduri, strecurate în rânduri caligrafiate, trimise celei (celor) dragi...

Tot acolo, cu și de la doamna dirigintă, am învățat să ne cunoaștem, să ne apropiem și să legăm prietenii sufletești, să știm să selectăm și să evaluăm, și să apreciem, pe bază de criterii corecte, oamenii, efortul lor pentru menținerea echilibrului moral și demn și să prețuim corect munca și rezultatele lor. Doamna dirigintă ne-a

fost mereu izvor de inspirație, căci din ochii dumneaei scăpărau idei ce străluceau de bucuria reușitei fiecăruia. Și pentru asta ne-a bucurat fiecare revedere, ultima în 2024, la 50 de ani de la absolvire.

Clasa 12 G, promoția '72, cred că s-a remarcat prin *spiritul de echipă*, imprimat de doamna noastră dirigintă prof. Ana Bejinaru, unor puștani - veniți de pe la marginea unei jumătăți de țară: Constanța, Galați, Brăila, Bacău, Focșani, Baia Mare, Satu Mare, Carei, Oradea, Arad, Timișoara, Târgu Mureș, Dej, în total 33 de feciori – și ne-a insuflat mândria solidară, ca fiecare să fie responsabil și conștient că și el pune umărul la atingerea obiectivelor clasei, ridicate mereu, acolo sus pe *Muntele Adolescenței*, cum ne-a motivat dumneaei. Ana Bejinaru ne era ca o mamă, soră și prietenă! Cu noi împărtășea toate bucuriile și necazurile colective și se străduia să ne facă să gândim ca oameni maturi, să ne pregătim pentru ziua de mâine adică pentru viață. Aceasta îmi este percepția peste timp, a acelor frumoși 3 ani în care ne-am croit calea pe care am urmat-o fiecare, după propria opțiune, deși eram adunați și puși în rânduri și în băncile în care s-au legat prietenii adevărate, pe viață. Meritul este al acelor dascăli menționați, despre care am amintit, având convingerea că au fost lângă noi ca să ne simțim în familia lor de oameni minunați, capabili să declanșeze energiile arzânde, înflăcărâte, ale unor adolescent dornici și ambițioși de a cunoaște și a strălucii, după cum au făcut-o dumnealor ca modele de la catedră.



Orele de diriginție erau adevărate **lecții de viață**, pe care le așteptam cu emoție, iar cele atunci învățate și astăzi le urmăim (respectuos, politicos, expresiv în gesturi și conduită manierată, elegant, cu ținută decentă, îngrijită, fruzură ordonată, bărbierit, punctual, ș.a. reguli atunci deprinse). Totul era bine ținut, pe înțeles, căci dacă înțelegi, spuneau eminenti noștri pedagogi, restul e doar exercițiu de voință. Discuțiile particulare te făceau să pricepi ce, unde și de ce ai greșit, și mai cu seamă cum te poți îndrepta, sau cum poți repara orice greșală. Te prindea rușinea de te poftea doamna dirigintă a doua oară la o discuție „privată” în laboratorul de chimie!

Doamna prof. Ana Bejinaru a muncit cu pasiune



La Clopotele lui *Ștefan cel Mare*, de la Putna: Vanca Z., Blideran M., Croitoru Alex., Bonto Gh., Onișă P., Moșincat C., Ghironte Alex., Mardale I., Hinț N., Nicoară P., Micula L.

și dăruire, în admirabil ritm ostășesc, îndrumând elevii din 36 de promoții (1958-1994) din Liceul Militar „Ștefan cel Mare”. Pentru acestea și multe alte calități pe care i le-am recunoscut, mă declar norocos și cu deplină mulțumire și satisfacție, că am avut-o ca profesoară și dirigintă, și mă fălesc cu asta oricând cineva amintește de LM!

E vie în memoria noastră întrecerea „*Clasa de frunte*”, adică cu cea mai mare medie generală săptămânală din Liceu, în care bățem record, după record, săptămânal. Clasa 11-12G/Promoția '72 se afla mereu în frunte. Recompensa însemna excursii (drumeție), duminica cu autobuzul liceului, cu doamna dirigintă cu familia – prof. Mihai Bejinaru, director adjunct al Liceului și fiica, Brândușa, cu direcția Mănăstirea..., ori pe jos, spre *Pietrele Doamnei*, sau *Cabana Deia*.

Amintirile, se spune, cu just temei, sunt Împărăția din care nu te poate alunga nimeni! Acesta-i motivul pentru care acum la aniversarea Centenară (foto emblema aniversară) gândul mă poartă pe aripa amintirii în vremea când la Mănăstirea Putna clopotele băteau pentru amintirea Voievodului Ștefan, în memoria căruia noi, am fost să aniversăm 100 de ani de la întrunirea studenților români de la Putna (1871), reuniune patronată de Mihai Eminescu, Ion Slavici A.D. Xenopol ș.a. și unde cei din 12G (toamna 1971) pentru întâia oară am auzit recitată de profesorul de istorie Anghel Popa poezia **Doina**, prin care Luceafărul definea identitatea și hotarele românismului: „*De la Nistru pân la Tisa...*”. Atunci și acolo am văzut

pentru întâia oară harta României Mari! Ori aceste momente nu pot fi uitate deoarece acolo ne-a încolțit sămânța dragostei de țară, acolo am jurat în mod conștient să face m ca profesia de ofițer să fie una demnă de înaintași și străbuni!

Ce mare brânză am făcut cei din promoția '72? Cel mai important lucru a fost că am lăsat generațiilor viitoare **hotarele întregi**, așa cum le-am moștenit de la înaintași! Afirmatia se bazează pe realitatea consfințită în Constituție și legea apărării naționale, prin care „trădarea intereselor naționale” avea temei doctrinar și decizie legală, cu execuție capitală! Nu voiesc, ca în acest cadru aniversar, să punctez momente și evenimente al căror martori și actori executanți am fost, dar țin să amintesc că și cei din Promoția '72 am fost la DATORIE! Și veți constata, și aprecia, contribuția acelor care semnează auto-biografii-memorale, sau opere de strategie și apărare, aori la personalități la care aceștia fac trimiteri, cât de intensă și plină de privațiuni a fost travaliul camarazilor, pe care în mod similar le-am trăit cu toții, care în solidar, cu toate categoriile de arme, au acoperit teritoriul național și astfel au scris o pagină memorabilă de istorie a armatei¹, ca ceilalți care se regăsesc în cele 100 de tablouri de promoție! Această fotografie poate completa panoplia foto a istoricului LM.

¹ Vezi pe larg *Catalogul clasei 12G, prof Ana Bejinaru, Gânduri în rânduri...*

Cetatea Cavalerilor

Câte privațiuni ați îndurat de la prima aliniere în rânduri, în 1968-1969, dragi camarazi? De câte ori n-ați avut răgazul să vă îmbrățișați soția și copiii dragi, ci doar în „pas alergător”, în pragul casei, pentru că alarma suna și vă cerea să fiți la DATORIE? Unde ați fost oare de nu ne-am văzut 50 de ani? Da, îmi veți răspunde cu hotărâre, precum vă confirm: **LA DATORIE!**

Ce poate oare reține pe un ofițer să mărturisească în fața conștiinței proprii și a colegilor că și-a împlinit DATORIA față de NEAM și ȚARĂ? ! Ei bine, din acel post al DATORIEI, RAPORTEZ, eu, PREZENT și în locul aceluia care ne privesc din Ceruri, din Oastea Celestă!, prea devreme plecați dintre noi, și îi îndemn pe toți cei rămași să-și aștearnă amintirile pe întinse pagini, pe care le vor publica ori ba, nu contează, important este pentru memoria istoriei să lăsăm generațiilor viitoare – să oferim nepoților și urmașilor – ca un exemplu și faptele noastre, ca un mod demn de a fi, așa cum am deprins noi, la vremea adolescenței, la poale de Rarău, de la dascălii ce ne-au făcut oameni mari. Pilda lor ne-a însoțit cadența vieții în toată cariera militară. Știți bine cum se zice că un deștept învață din greșeli altora, un prost nici din ale sale! Deci, merită împărtășită experiența trăită ca o carte deschisă spre viitor.

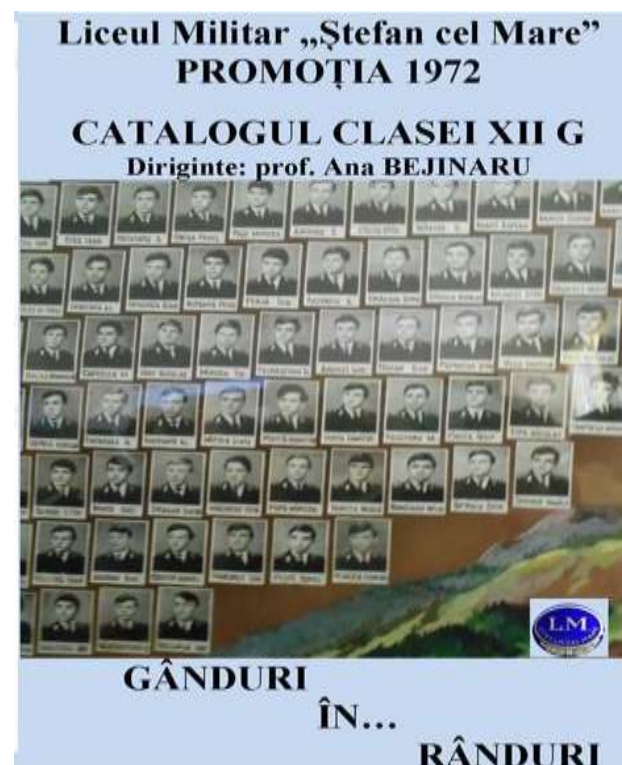
Noi colegii cei din 12G **Promotia '72**, am fost „călare” (a 48-a promoție) pe jumătate din existența acestei prestigioase instituții liceale de învățământ, de cultură general - și specială - de învățatură PATRIOTICĂ. Cu unii dintre colegi (Ion Mardale, Vasile Vancea, Octavian Ugureanu) am avut bucuria să fim în *Promotia '89 a* (Academia Militară – 1982-1984), *Școlii Superioare de Război* cum se numea la înființare. Și în acest fel am servit PATRIA ROMÂNĂ sub faldurile Tricolorului, rămas ca moștenire de la domnul Cuza-Vodă! Prin fapte putem proba că un „bun ofițer este garanția izbândeii”!

Cea mai profundă chemare, aceea a sinergiei colective și a revederii „locului sfânt”, în care ne-am format în adolescență, mi se pare motivația Chemării Divine care merită o clipă de meditație, o încercare, pentru ca în final să dovedim, că și Promotia



72, prin **12 G**, poate, căci și cei **32 ai clasei au fost feciori destoinici**, care au avut ca repere o adorabilă drigintă, prof. Ana Bejinaru și un comandant de companie admirabil, Cpt. Berleanu! A fost clasa cu ambiția de a continua să învețe, 3 doctori în științe, un amiral, un general și peste 70% dintre ei absolvenți de studii superioare, militare și civile! **ONORUL CLASEI 12 G**

ET ÎN ARCADIA ECO!
(Și eu am trăit în Arcadia)



Cetatea Cavalerilor



coleg, consacratul colonel dr. Constantin Moșincat.

Domnul Constantin Moșincat ne-a obișnuit, de mai bine de două decenii, cu asemenea evenimente. Toate cărțile scrise de domnia sa întruchiează dragostea pentru istoria națională și, bineînțeles, truda depusă în slujba cercetării științifice prin depozitele de arhivă și prin biblioteci. Așadar, putem spune că suntem fericiții beneficiari ai unei vaste comori bibliografice scoase la lumină, la propriu, de către domnul Constantin Moșincat și difuzate tot de domnia sa în folosul publicului iubitor de istorie.

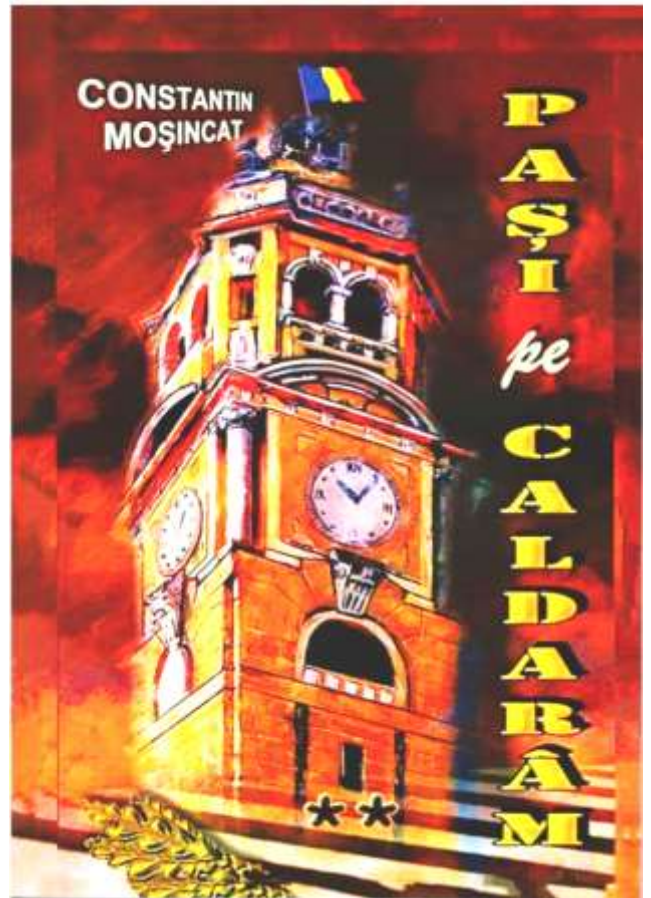


Col. Dr. Constantin Moșincat



„PAȘI PE CALDARÂM” - RECENZIE (3 octombrie 2024)

Avem astăzi fericitul prilej de a ne reîntâlni, într-un cadru festiv și totodată colegial și prietenesc, cu iubitorii de istorie națională, prilej ocazionat de lansarea unei noi lucrări, intitulată „Pași pe caldarâm. Românii sub coroana habsburgică”, scrisă de iubitul nostru prieten și



Lucrarea de față cumulează un număr de 31 de studii istorice, grupate tematic în cinci mari capitole, cărora li se mai adaugă un capitol dedicat cuvintelor de apreciere rostite tot cu asemenea prilejuri faste de importanți colegi de breaslă în ale scrisului istoric, și așa aminti aici pe domnii: profesor dr. Gheorghe Constantin Nistoroiu; conferențiar universitar dr. Aurel David și colonel-inginer Dan Nicolae Poinar.

Studiile și anumite fragmente din lucrări mai vaste ale domnului Constantin Moșincat ce alcătuiesc lucrarea de față, oferă un prim început a ceea ce în cercurile academice poartă numele

de „opera omnia”, adică un început de antologie menită să illustreze râvna și munca depusă pe altarul muzei „Clio” de stimatul nostru coleg.

La o primă și succintă lectură a studiilor din primul capitol, intitulat „Sub Coroana Habsburgică”, cititorul ar putea constata o anumită repetitivitate a temelor abordate, după cum și a concluziilor formulate la finalul fiecărui studiu. Departate de a fi supărătoare această abordare, ori de a fi redundandă, acest mod de abordare scoate în evidență valența pedagogică către care s-a orientat dintru început domnul Constantin Moșincat.

Domnia sa, la fel ca și mulți dintre noi, s-a format ca profil uman și apoi profesional-militar-tehnic în paradigma educației și instrucției naționale și patriotice insuflată de programa școlară a epocii „Nicolae Ceaușescu”, a dezghețului ideologic și al îndepărtării României de „farul călăuzitor al Kremlinului”. Azi mult hulită, această eră a istoriei noastre, cu bune și cu rele, a avut meritul ei de a ne fi scos țara și poporul din evul mediu, de a ne fi școlarizat pe noi toți, de a fi încercat să ne obțină independența economică față de Moscova, dar și față de Occidentul capitalist, și nu în ultimul rând de a ne reda mândria națională.

Dacă astăzi majoritatea dintre noi ne lamentăm observând că „învățământul e la pământ”, ca „nu se mai face școală” ori că pregătim pe banii noștri „forță de muncă ieftină pentru străinătate”, nu facem altceva decât să constatăm roadele celor trei decenii de experimente puse în practică de toate guvernările de la Revoluția din decembrie 1989 încoace. Poate nu întâmplător istoria, ca materie de predare, a fost marginalizată în structura programei actuale de învățământ, ajungându-se la câte o oră de predare pe săptămână.

Un om care nu-și cunoaște trecutul este precum un copil care nu-și cunoaște părinții. El nu are nici un model de urmat sau măcar de imitat pe parcursul vieții, cu alte cuvinte este orfan. El nu poate evalua riscurile sau beneficiile atunci când are de luat o decizie sau o hotărâre importantă, pentru că nu are la ce se raporta în trecut. El nu poate nici măcar să-și croiască vreun plan de viitor, pentru că nu va înțelege contextul intern și cu atât mai puțin pe cel extern sau universal. Pe o atare cale s-a format un alt tip de „om

nou”, dezrădăcinatul, ușor de prostit și la fel de ușor de cumpărat cu bani, pentru că el nu are structurată și cultivată conștiința sa istorică.

Tocmai pentru a anihila, atât cât se poate, acest hiat educațional, această neantizare a trecutului național, este utilă și binevenită lucrarea de față a domnului Constantin Moșincat. Domnia sa se luptă cu sistemul prin tot ceea ce face, nu poate trece cu vederea îngroparea voită a istoriei noastre și nici nu poate sta pe margine ca spectator la întreg acest proces de „europenizare” forțată.

Dacă odinioară bolșevicii ne-au impus tiparul omului nou de tip „homo sovieticus” sau „bezbojâi”, adică a omului care vine de nicăieri și se îndreaptă spre nicăieri (internaționalistul), fără Dumnezeu și țară, azi asistăm la aceeași formă de denaturare a firii umane, însă cu mijloace mai fine, mai perfide, fundamentat pe cultivarea plăcerilor, traduse prin seriale mondene (telenovele) lipsite de miez și de înțelepciune, prin concursuri de perechi trimise să „supraviețuiască” prin insule tropicale sau prin locații monitorizate după sistemul „big brother”, ori concursuri de gătit, unde toți bucătarii sunt șefi (chef) etc., toate menite să-i distragă muritorului de rând atenția de la grozăviile ce se întâmplă în jurul lui sau pe mapamond.

Domnul Constantin Moșincat ne propune altceva, și anume revenirea la valorile noastre autentice. Așa se explică și de ce domnia sa readuce în discuție marile figuri ale istoriei noastre, de ce face mereu vorbire despre Burebista, depre Decebal, despre Menumort, despre Gelu, despre Ioan de Hunedoara, despre Gheorghe Doja, despre Ștefan cel Mare, despre Vlad Țepeș, despre Mihai Viteazu, despre Horea, Cloșca și Crișan, despre Tudor Vladimirescu, Avram Iancu, despre Alexandru Ioan Cuza, despre regele Carol I, despre Ferdinand Întregitorul în capitolele dedicate durerosului, dar totodată gloriosului proces de unificare a tuturor românilor sub mândrul tricolor.

Ca atare, domnia sa ne propune un altfel de divertisment, cel al cunoașterii și aprofundării istoriei noastre, ne propune un exercițiu intelectual mult mai folositor decât „anestezicele” furnizate de canale televiziunii. În acest sens, domnia sa evocă în lucrarea de

față nu numai ilustrele figuri ale unor înaintași eroi de-ai noștri, ci imortalizează și momentele legate de montarea și dezvelirea unor statui ale acestora în orașul nostru, cum a fost prilejul dezvelirii bustului „crăișorului munților” Avram Iancu, sau cea a dezvelirii statuii ecvestrea a primului unificator al țărilor române, Mihai Viteazu. Sunt momente și monumente peste care nu se poate trece cu lama buldozerului invocând necesitatea sau trendul modernizării urbei, după cum nu se poate trece nici cu buretele uitării, chiar dacă programa școlară se dovedește amnezică.

De o excelentă prezentare și documentară se dovedesc studiile cuprinse în capitolele alocate Marii Uniri de la 1 decembrie 1918. Constantin Moșincat surprinde și analizează impecabil contextul istoric internațional potrivit Revoluției de la 1848, dar surprinde și germenii novatori care au prins rădăcini în toate cele trei țări române și care vor da roade în următorii ani. Este vorba despre pașoptiștii moldoveni și munteni care, reușind să se integreze educațional în valorile Occidentului, au fost apoi în stare să elaboreze un plan de țară, exploatând bine înțelese conflictele de interese ale Marilor Puteri în favoarea noastră. În felul acesta s-a constituit Mica Românie, unirea sub sceptrul domnitorului Alexandru Ioan Cuza, în felul acesta am obținut pentru o bucată de timp sudul Basarabiei (Bugeacul), apoi definitiv Dobrogea, și din nou temporar Cadrilaterul.

În ce privește studiile referitoare la benefica domnie a colonelului Cuza, autorul porcede la o descriere amănunțită a reformelor implementate de acesta, care cu adevărat pot fi numite repere ale începutului de modernizare a țării, insistând foarte apăsător pe momentul înființării armatei române și a dezvoltării structurii acesteia conform standardelor vremii. Este descris amănunțit cadrul legislativ care a oferit noii armate posibilitatea de creștere numerică și de dotare, apoi cel care a condus la înființarea învățământului militar, apoi organele de presă ale armatei, bibliotecile militare etc.

Mai departe, în capitolele 3, 4 și 5, Constantin Moșincat reface aproape fotografic întregul parcurs al națiunii române înspre Marea Unire. Sunt descrise frământările elitei românești din Oradea și Bihor în vremea Primului Război Mondial, neliniștile soldaților români obligați să lupte sub steag străin pe fronturile europene

pentru o patrie care s-a dovedit vitregă pentru ei și familiile lor, o bună parte a ilustrației acestor studii fiind preluată din surse primare, din corespondența purtată de bieții români împinși să lupte în Galiția de est și de vest, în Serbia, în Muntenegru ori pe fronturile Italiei de nord.

Foarte înțelept este surprins zbuciumul retrăit de regele Carol I, învinovățit pe nedrept că ar fi fost părtinitor taberei Puterilor Centrale, prin prisma originii sale germane și prin filiația desprinsă din trunchiul dinastiei Hohenzolern, dar și ponderația de care a dat dovadă când a declarat neutralitatea țării, însă o neutralitate favorabilă alianței Antantei, aceasta fiind singura alianță care acceptase și își însușise teza unității naționale a tuturor românilor, pentru a cărei înfăptuire și-a dat tot concursul după septembrie 1918.

Foarte bine este întocmit și documentat studiul închinat participării delegației bihorene la consființirea actului „unirii celei mari” de la Alba Iulia, la 1 decembrie 1918. Amplul tablou al mulțimilor adunate la Alba din toate colțurile Transilvaniei, dar și de peste Carpați, precum și cel al atmosferei entuziaste care a dominat derularea întregului eveniment este redat de autor pe baza mărturiilor semnate de vicarul ortodox Roman Ciorogariu, ale deputatului Aurel Lazăr și ale viitorului reprezentant al Consiliului Dirigent Român la Budapesta, Ioan Erdely.

Este surprinsă apoi ruptura intervenită în cadrul consiliilor naționale mixte româno-maghiare după accederea la putere grofului Karolyi Mihalyi, transformat peste noapte din naționalist-radical în „antantist”, intervenția la Arad a ministrului maghiar al minorităților Jaszi Oszkar și încercarea lui de a-i convinge pe membrii Consiliului Național Central Român de a accepta ideea unor autonomii românești în cadrul unei posibile republici federative ungare, de tip cantonal, desigur sub hegemonia Budapestei, cu scopul evident de a păstra neatinsă hotarele închinuitei Ungarii Mari.

Un alt capitol consistent și la fel de bine argumentat cu documente de arhivă și evocări memorialistice este cel închinat jertfei poporului român rămas dincolo de linia de demarcație, în condițiile instaurării regimului bolșevic al aventurierului Kun Bela la Budapesta, tot cu scopul păstrării neștirbite a hotarelor Ungariei

Mari, de data aceasta însă cu promisiunea înființării unor autonomii regionale de tip sovietic în Slovacia și Transilvania, dar care să asigure încă o dată hegemonia națiunii maghiare, acum în numele proletariatului internaționalist.

Este prezentată apoi epopeea desăvârșirii Marii Uniri de la 1 decembrie 1918, demers ce are ca protagonist armata română în contra-ofensiva declanșată după atacul unguresc de la 16 aprilie 1919 asupra trupelor române aflate de-a lungul liniei de demarcație. Este descrisă în amănunt întreaga operațiune românească pornită din crestele Carpaților Apuseni pe teritoriile Bihorului, Sălajului și Sătmarului, împingerea efectivelor militare maghiare dincolo de noua linie de demarcație fixată la Conferința de Pace, de curând începută la Paris, bucuria locuitorilor români ai celor trei comitate amintite rămași încă sub vitregia administrației ungurești și stabilirea unităților românești pe granița naturală a Tisei.

În sfârșit, nu este uitată de către istoricul Constantin Moșincat nici a doua operațiune a armatei române, declanșată în iulie 1919 tot de ambițiile regimului roșu de la Budapesta, care a ordonat armatei bolșevice maghiare atacarea pozițiilor românești și înaintarea către Oradea pentru „recuperarea” teritoriilor pierdute în primăvară. Un subiect aparte este cel referitor la ocupația română a Budapestei, la ajutorul oferit de armata română populației înfometate din capitala ungară și din orașele în care își stabilise garnizoanele provizorii, debolșevizarea, atât cât s-a putut, a societății maghiare și retragerea efectivelor noastre pe actualele aliniamente, care în mare parte vor consfinți hotarul de vest cu statul vecin și neprietenos.

În ansamblul ei, lucrarea nu răspunde neapărat criteriilor reci, academiste impuse unor cercetări de istorie care se adresează unui cerc restrâns de specialiști, ci este scrisă mai degrabă în stil eseistic, care o face accesibilă unui public mai larg iubitor de istorie, fără pretenții savante, dar dornic să-și redescopere trecutul. De aceea și limbajul utilizat de autor este mult mai colocvial, pe alocuri chiar jurnalistic, caracteristică care-i facilitează înțelegerea și stimulează plăcerea lecturii.

De aici și nota dominantă a intenției didactice urmărite voit sau mai puțin voit de către domnul

Constantin Moșincat, împins de setea de a retrezi în conștiința cititorilor memoria oamenilor de vază ai neamului nostru și a faptelor săvârșite de aceștia întru făurirea dezideratului comun al făuririi României Mari. Pentru că dacă suntem astăzi ceea ce suntem, un neam, o țară, o cultură, toate le datorăm acestor înaintași de vrednică și de neuitată pomenire.

Închei prin a-l felicita pe colegul și prietenul nostru Constantin Moșincat, urându-i „Vivat, crescat, floreat!”

Jr. Dr. Augustin ȚĂRĂU



Trump, Orban și Transilvania

România se confruntă cu două probleme geopolitice. Pe de o parte, teritoriul românesc de dincolo de Prut rămâne o problemă nerezolvată și pe de altă, unii maghiari continuă să tulbure apele cu aluzii la adresa Transilvaniei. În opinia mea de doctor geograf, situația Basarabiei și Bucovinei nu acceptă nici un compromis. Vechile provincii vor readera la patria-mama în momentul în care vă surveni o noua conjunctură internațională, dar va trebui negociat și cu Ucraina pentru a stinge definitiv conflictul. În acest caz, cred că vă fi nevoie de o retușare a frontierei comune și, recomandabil, un schimb de populație.

Transilvania necesită însă o atitudine abilă și nuanțată din poarte liderilor români și la acest capitol suntem deficitari. Alegerea recentă a președintelui Donald Trump s-ar putea să agite din nou unele persoane.

Transilvania s-a alăturat țării după Primul Război Mondial în urma unor ample studii și negocieri internaționale. Criteriul de baza al trasării noii granițe Româno-Ungare a fost preponderența etnică. Transilvania era, a fost, și este locuită predominant de români. A rămas totuși o problema delicată, anume, regiunea locuită de secui în centrul țării pentru care Tratatul de Pace de la Paris a prevăzut respectarea drepturilor minoritare. O alta mica problema teritorială în dispută a fost o fâșie de pământ de la granița cu Ungaria în care orașele erau majoritar ungurești iar satele erau

românești. Din motive economice și datorită majorității românești, zona respectivă a fost deasemenea atașată României.

Între cele două războaie mondiale, ungurii din Transilvania, animați de un spirit arogant de superioritate, au respins apartenența la România, iar guvernul de la Budapesta s-a raliat Germaniei și a pornit o politică revizionistă și de răzbunare. Și când au avut prilejul, ungurii cu spirit atavic s-au dat la atrocități abominabile împotriva românilor ardeleni.

Pacea încheiată după cel de al Doilea Război Mondial a restabilit frontiera Romano-Ungară și ar fi trebuit să închidă definitiv chestiunea Transilvaniei, dar unii maghiari au respins din nou realitatea și au rămas iredențiști.

După ocuparea țării de către sovietici, foarte mulți secui și unguri transilvăneni au aderat la partidul comunist și mulți dintre ei au intrat în securitate unde se răzbeau pe români. Știu personal acest lucru pentru că erau gardieni la închisorile din Aiud și Gherla. Și îmi aduc aminte de un sergent din Aiud care nu știa nici măcar să numere românește. Într-o seară când ne-a făcut numărătoarea a început să numere românește și după cifra opt s-a împiedicat și a spus kilentz. Am aflat ulterior că în limba maghiară kilentz înseamnă noua. Și pentru noi așa i-a rămas numele.

În Transilvania noastră, noi românii eram deținuți și ungurii ne păzeau și ne abuzau! Nici în libertate situația nu era roză. Cam în aceeași perioadă fusese înființată în mijlocul țării regiunea autonoma maghiara. Când eram din nou student prin anii 1960, împreună cu colegii de la Facultatea de Geografie din București, am făcut o călătorie de studii în centrul Transilvaniei. Miliția locală, vorbindu-ne obraznic și numai ungurește, a oprit mașină în care ne aflam, ne-a shicanat și ne-a amendat pentru nu știu ce cotraventii... Aceasta a fost experiența României cu autonomia secuiasca!

Ultimele decenii au adus schimbări majore în Europa. Acordurile de la Helsinki și legislația Uniunii Europene resping schimbările de frontieră. Singura excepție ar fi în urma unui referendum și în condiții specifice. În final, Budapesta a înțeles că în mod legal nu poate reanexa Transilvania sau regiunile locuite de etnici maghiari din Slovacia și Serbia, iar prin forță armelor nu poate învinge singură nici România și nici celalte țări vecine. În conștiință,

Ungaria și-a îndulcit relațiile cu Serbia și Slovacia și și-a concentrat eforturile pe țara noastră. Între altele, Budapesta a recurs la măsuri subtile de încurajare a rezistenței minorității maghiare și din acest punct de vedere sunt mult mai abili decât conducătorii de la București ai țării.

Rămasă fără alternative, Budapesta a început să investească sume importante în anumite zone din Transilvania în speranță că populația maghiara locală nu va mai pleca în occident. Între timp, Ungaria a devenit activă și vocală pe plan internațional; a atras investiții din China și din occident; a demarat proiecte economice de amploare; și a aderat la mai multe organizații internaționale. Nimic rău în aceste politici, dar trebuie luate în obiectiv și analizate pentru cosecintele pe care le-ar putea avea asupra țării noastre.

În plus, în ultima vreme, Viktor Orban a cultivat relații foarte bune cu Vladimir Puțin și cu Donald Trump. El spera probabil că într-o eventuala conjunctură favorabilă ar putea readuce pe tapet chestiunea Transilvaniei. Eu sunt convins însă că nici Putin și cu atât mai puțin Trump nu vă comite greșeală pe care a comis-o Hitler în 1940. Și dacă își face iluzii, Ungaria se îmbată cu apa rece, dar liderii români nu trebuie să se culce pe lauri.

Altfel, ce să spun? În general îl înțeleg pe Orban care a declarat sincer că simte o legătură deosebită cu Transilvania. Nu-l oprește nimeni să vină în vizită în țara noastră, dar mă tem că în spatele fațadei benigne mocnește vechea iridentă maghiară. Altfel, vecinul Viktor e un tip simpatic și rotofel (cum de altfel sunt și eu) și mi-ar face plăcere să stau de vorbă cu el prietenește la un pahar de Tokay...

Revenind la Transilvania, apartenență ei legală a fost decisă *once and for all* (odată pentru totdeauna) iar soarta ei depinde mai puțin de viitoarele mișcări internaționale cât de evoluția populatei locale. Se știe că nici ungurii și nici românii nu se mai înmulțesc, cum de fapt nu se mai înmulește nici o națiune europeană, și ar fi de dorit să uităm trecutul și să contemplăm împreună un viitor comun de bun augur. Și este interesant că străinii care vizitează Ungaria și România spun că sunt cele mai ospitaliere țări din Europa și nu înțeleg divergențele dintre noi. De ce nu ne apropiem frățește și fără gânduri ascunse?

Să speram că mentalitățile se vor schimba, iredentismul vă dispare, și în viitor maghiarii și secuii din țara noastră vor înțelege că sunt cetățeni români și că România le-a acordat toate drepturile la care poate aspira orice minoritate.

Referitor la politica externă actuală, guvernării noastre uita că mai sunt și alte țări importante în lume care merită toată atenția. Franța a contribuit substanțial la trasarea noilor noastre frontiere; Germania a fost un bun partener economic și rămâne motorul Europei; Anglia a avut întodeauna un rol de menținere a echilibrului continental; iar Rusia ar trebui cultivată și atrasă.

Cât despre China, țara pe care Bucureștiul o ignoră, aceasta este deja una din marile puteri ale lumii. Un proverb american afirmă că „nimeni nu e mai orb decât cel care nu vrea să vadă.” Deschideți ochii domnilor guvernanți!

Prof. univ. dr. Nicolae Nicholas Dima

USA, ActiveNews, 14 Noembrie 2024



SESIUNEA INTERNAȚIONALĂ DE COMUNICĂRI DE LA MAIA - UN VERITABIL REGAL ISTORIC

General-locotenent (r). Dr. Grigore Stamate



În perioada 1-2 noiembrie a.c., sub înaltul patronaj al Academiei Oamenilor de Știință din România, a fost organizată și s-a desfășurat la Maia (Ialomița) cea de-a XX-a ediție a sesiunilor internaționale de comunicări științifice „Retrăiri istorice în veacul XXI”. Această importantă activitate a fost sprijinită de Consiliul județean Ialomița, de primăria localității și de către filiala „Barbu Catargiu” a Asociației Naționale a Cavalerilor de Clio.

De asemenea, a onorat activitățile, prin prezența și prin intervenția sa nemijlocită, primarul municipiului Buzău, ca și Ștefan Davidescu din partea editurii Alfa MDN.

Tema principală „80 de ani de la Evenimentele din 23 august și urmările asupra viitorului

României”, a fost secondată de o serie de comemorări, între care: 520 de ani de la moartea Voievodului Ștefan cel Mare și Sfânt al Moldovei; 330 de la Martiriul Sfinților Brâncoveni, exemplu de dragoste de țară, de sacrificiu pentru neam și credință; 200 de ani de la nașterea lui Avram Iancu și remarcabila sa contribuție la lupta românilor ardeleni pentru drepturi și pentru libertăți, la care s-au adăugat o serie de alte comunicări și dezbateri de o covârșitoare importanță.

În deschiderea sesiunii, printre atâția alți distinși participanți, au rostit impresionante cuvinte de salut președintele de onoare al Academiei Oamenilor de Știință, prof.univ.dr. ing. Adrian Alexandru Badea, ambasadorul prof.univ.dr. Dumitru Preda și Liliana Condraticova, reprezentanta Academiei Oamenilor de Știință din Moldova.

Activitatea a fost condusă de reputatul istoric profesorul univ. dr. Comandor Jipa Rotaru, ajutat îndeaproape de către inimosul profesor Vlad Constantin, director al bibliotecii locale (responsabil de proiect), și s-a prevalat de contribuția unor moderatori de excepție, între care istoricul prof. univ. dr. Ioan Scurtu și prof. univ. dr. Ion Solcanu. Iar, printre comunicatori, s-au remarcat, în mod deosebit, profesorul univ.dr. Alin Spânu, prof.univ.dr. Octavian Burciu, prof.univ.dr. Stoica Lascu, ambasadorul George Călin – președinte al Societății Culturale Apollon și istoricul dr. Stoica Lascu de la Academia Română.

Cu acest prilej a avut loc și lansarea unor lucrări cu tematică istorică, precum amplul volum „Retrăiri istorice în veacul XXI”, „Ion Murgescu – un nume de profundă rezonanță în istoria Marinei Militare”, al comandorului profesor universitar dr. Jipa Rotaru; „Turcia-România” al ambasadorului dr. Dumitru Preda, dar și altele extrem de însemnate (volumul de poezie „Amprenta Nichita” al poetei Liliana Ghiță Boian).

În ce ne privește, pentru a veni în întâmpinarea primarului Mihai Calotă, care, anul viitor, va organiza aniversarea a 630 de ani de la prima atestare documentare a comunei Urdari, am renunțat la prezentarea volumului „Domnița Urdăreanu – principesă cantacuzină”, urmând ca lansarea să aibă loc în localitatea natală, în același timp cu volumul „Urdari – străveche așezare dregătorească” .

În același meritoriu context, au fost acordate diplome și premii unora dintre participanții evidențiați pe tărâmul cercetării istorice, iar câțiva dintre aceștia, între care și subsemnatul (cărui i s-a conferit și înalta demnitate de Mentor) – din încredințarea excelenței sale dr. Constantin Moșincat, reputatul președinte al Asociației Naționale și director executiv al prestigioasei reviste „Cetatea Cavalerilor” – au fost înnoțiți cu Brevetul și Sabia Cavalerilor de Clio „Pentru victorioasa bătălie pe frontul istoriografiei naționale”.

Printre participanți s-a evidențiat un număr de ofițeri activi și în rezervă, între care: colonel (r) Tudor Mămăligan, din partea conducerii Asociației Naționale a Cadrelor Militare în Rezervă și în Retragere din MAI (președinte general de brigadă Tudor Sandu); comandor de aviație (r), lector univ. dr. Jănel Tănase de la Academia Forțelor Terestre „Henri Coandă”; comandor (r), prof. dr. Ioan Damaschin; col.dr.Mircea Tănase; col.dr. Mircea Fecete, col. Parepa, de la jandarmi, dar și o serie de ofițeri tineri, între care și locotenentul Laura Ion de la Baza Aeriană Otopeni, viitor doctorand.

În cadrul acestei sesiuni, extrem de condensată și cu un program prelungit, de la orele 10.00 până la orele 20.00, la care au participat istorici, cercetători și colaboratori în domeniu, s-au prezentat peste 30 de comunicări, în care, pe lângă tema de bază, s-au prezentat și alte aspecte referitoare la unii dintre marii domnitori români și eroi ai neamului românesc, despre diplomația românească de-a lungul timpului, rolul armatei române, îndeosebi al marinei și aviației militare, a parașutiștilor și jandarmilor, al forțelor de ordine publică, al informațiilor și contrainformațiilor militare în Primul și în Al Doilea Război Mondial.

Spre deosebire de alți ani, sesiunea internațională a resimțit lipsa unor personalități de anvergură, precum Ion Măldărescu, director al revistei „Art-emis Academy” și dr. Constantin Moșincat, director al „revistei Cetatea Cavalerilor” și președinte al Asociației Naționale a Ordinului „Cavalerilor de Clio”, dar și a altor distinși experți, precum generalul prof.univ.dr. Mircia Chelaru, parlamentar și prof.dr. Constantin Gheorghe Nistoroiu.

Ajunsă la a XX-a ediție, sesiunea internațională de la Maia s-a desfășurat în locul de baștină al familiei boierilor Catargiu – din neamul brâncovenesc – cea care l-a dat Țării pe marele

om politic Barbu Catargiu (1807-1862), prim-ministru al României (1862). Acel desăvârșit patriot care, înainte de a fi asasinat (deși a fost atenționat să nu iasă în public), a rostit magistralele cuvintele, care vor dăinui peste veacuri: **„Voi prefera moartea mai înainte de a călca sau a lăsa să se calce vreuna dintre instituțiile țării!”**

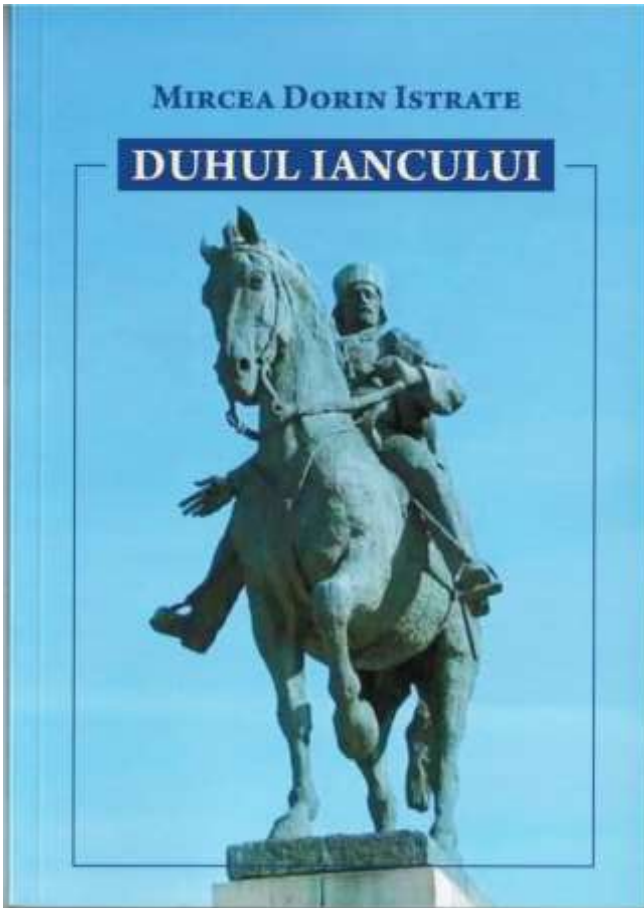
În încheierea acestei manifestări de excelență, așa, ca o reflecție peste vremuri, aducem în atenția tuturor românilor, îndeosebi a conducătorilor noștri (care nu știu în ce măsură au avut știre despre acest eveniment cultural de rară factură intențională), un fragment din intervenția lui George Călin, diplomat, scriitor și președinte al Societății Culturale Appolon România:

„O țară, un popor care nu respectă istoria, cultura și strămoșii, este o țară supusă distrugerii. Să ne trezim, cât mai avem timp, să ne redobândim onoarea și demnitatea de altădată, mândria acestui neam prigonit de sute de ani, dar niciodată înfrânt ...”

Doamne ocrotește-i pe români!



O CARTE CUM ALTA NU-I !



Mulțumim distinsului poet Mircea Dorin Istrate pentru tot, „dragul său” de a ne trimite acest minunat volul închinat Craiului Munților: Avram Iancu și „duhului” său. Bucuros să văd între copertele unei cărți care se deschide cu Testamentul și dorința a Moșului ca „UNIC DOR AL VIEȚII MELE E SĂ-MI VĂD NAȚIUNEA MEA FERICITĂ...” și se încheie cu reflexia lui Iorga despre prezența Eroilor nației, din legende și lirica populară, în care Avram Iancu rămâne de cea mai largă popularitate! „Sus pe cer un vultur zboară / Și se-nvârte ca-ntr-o doară, / Peste padini și pădure, / Cu pliscu ca de săcure / La un pom prelung privește, / Și deasupra se oprește.//, după cum minunat îl cânta Lucian Blaga.

Ce poate fi mai falnic, mai minunat decât acest imn de slavă dedicat Eroului recunoscut de contemporanii și urmașii săica fiind un autentic: **Craiul munților**

Motto:

*Avrămuțul ni-i icoană, înșfințind al nost' Ardeal,
Unde candelă-i aprinsă în biserica din deal,
Așteptându-l vină iară cum făcut-a mai odată,
Să ne-orânduie cea viață, fie dreaptă și curată.*

Craiul munților de piatră, moșul Iancu, cel iubit,

De toți cei ce pe-astă vatră, închinați și-n preasmerit,
Cer iertare la Măritul pentru dragul lor erou,
Ce-i icoană-n a lor suflet, pe altarul dumnealor.

Vidra-i face-nchinăciune, că acolo s-a născut,
Tebea-i face iertăciune, că-i vecie-n al ei lut,
Iar Ardealul-i pic-o boabă de-a sa lacrimă curată,
Și-o lumină îi aprinde pentru viața lui ce-a dreaptă,

Ce și-a dat-o țării vamă pentru sfânta libertate,
Pentru toți aceia care jinduiiau după dreptate,
Pentru biet românul care viața toată-nnevoit
Și-atrăit amărăciunea locului ce l-a iubit.

*

Două veacuri îmi trecură, de când el, pe astă vatră
A văzut lumina zilei colo-n munții lui de piatră,
Și-a lui suflet și-a s-a viață ni-i exemplu de urmat
De vom vrea ca-l nostru nume fie veșnic laudat.

Azi, trăim sub a sa umbră în Ardealu-i de credință
Unde el, eroul nostru-i veghetoarea cea troiță,
De gândire, conștiință, de credința cea cerească,
De cum trebuie să fie vița noastră, românească.

**

Dormi în pace Avrămuțe, că o fi și-a noastră vrere
Să scăpăm de-nevoire, de necazuri și durere,
Când, găsi-vom înc-odată, ardelean ca tine fie
Să înșiruie în umra-i, necăjiții pe-astă glie,

Și cu ei, cum tu făcut-ai, vrei iară libertate,
Și la toți, la fiecare înșfințita cea dreptate
Să ne-adune laolată, într-o sfântă zi de mai,
Și ca tine el ne spuie, îndemnându-ne „**NO, HAI !**”
Sunt bucuros să constat subtila și adâncă cunoaștere de către poet a personalității lui Iancu, comandant al oștirii sale. În adevăr paștipții tribuni ai lui Iancu au fost niște tineri entuziaști care au ascultat glasul națiunii lor. Alături de popor Tribunii paștipțiți au urmat calea cea dreaptă ca fiind a strămoșilor poruncă, pentru înfăptuirea idealului de unitate și egală ndreptățire. Pe această cale Mircea Dorin Istrate, în clipe de aducere aminte (p.7-10, ne poartă prin „împărăția de piatră a Apusenilor”, din vremea cireșelor, când micuțul Avram Iancu, în 1824, a adus bucurie și a înnobilat casa părintească de la Vidra. Și el nu s-a dezmințit, Avram Iancu a rămas pentru eternitate un „**nume cât un steag**”², chiar și după 10 septembrie 1872, când s-a stins din viață.

Înrezător în veșnicie, poetul nutrește speranța că „vremea și vrerea lui Iancu” va domnii pe

² Apud Constantin Moșincat, *Avram Iancu – un nume cât un steag*, în *Cetatea cavalerilor*, nr.2(42)/2024

pământul românesc al Țebei, acolo unde asemenea gorunului ce străbate anotimpurile și timpurile în „locul cel sfânt care este din timpuri vechi și bătrâne, Grădina Maicii Domnului”, unde va naște și „renaște sămânța” veșniciei ! (p.9) Fără de tăgadă, poetul este încredințat că fără de Avrămuț, „Ardealul ar fi mai searbăd și fără de speranță”, deoarece rădăcinile neamului, de la moși și strămoși, aduc mereu în actualitate acele *troițe veghetoare* ce aduc aminte de credința și jertfa Eroilor pe Altarul neamului Românesc.

*

Pe drumul urcător al devenirii și afirmării Neamului Românesc se profilează cu desăvârșire Eroul Patriot Avram Iancu, intrat în conștiința nemuritoare ca un legendar mareț, falnic și tare ca Munții de piatră, legat puternic precum „cucuruzul brazilor”, gata mereu să fie Stâlp al Neamului, cu trup și suflet. Iancu este adevăr și înțelepciune, luptător pentru Drepturile românilor. El nu-și dorește glorie personală, știindu-se faptul că a refuzat cu demnitate onorurile și rangurile împărătești, el vrea DREPTURI pentru români, nutrind speranța că având „legea în mână” Țebea va rămâne o Cetate Eternă în Sufletele Românilor, un loc de Închinare, un IZVOR cu Apă Vie !

Veniți la Țebea noastră-nlăcrimată

Veniți la Țebea noastră-NLĂCRIMATĂ
Acolo unde-n UMBRĂ de gorun,
A Iancului vecie NEUITATĂ
ÎMBĂRBĂTEAZĂ suflet de român.

Veniți să-i CEREM Iancului IERTARE
Că nu mai suntem BRAȚUL lui armat,
Că RISIPIȚI pe-a vântului cărare
Ne-am ÎNDULCIT cu toții la păcat.

Că sufletui ni-i STERP, voința moale,
Că n-are CINE fie-ne în frunte,
Că VIEȚILE-s sărace, triste, goale,
C-a noastre VISE-s rare și mărunte.

Că nu mai este DRAGOSTE de țară
Iar CUGETU-i înfrânt și pus pe scut,
Că BANUL doar ridică și coboară
Iar CINSTEA-i pusă iarăși sub papuc.

AUZI-NE tu Iancule de-acuma

Și vino de-NTĂREȘTE brațul nost',
SPERANȚĂ pune-n noi, cum face muma,
Că altfel viața noastră-i fără ROST
(Mircea Dorin Istrate – p.26)

*

La „Casa Iancului” din Târgu Mureș, situată în localul, fost al *Tablei Regești*, unde a lucrat Iancu, personalității ardelenene, ce-l au și poartă-n suflet pe Craiul Munților, se întrunesc lunar, sub bagheta unui strâșnic apărător al drepturilor românilor, jr. Ioan Berța, spre a-l cinsti în mod specific pe Învățătorul în Drepturi al Neamului. Într-o astfel de împrejurare Mircea Dorin Istrate le-a citit pentru întâia oară poezii, parte din cele 76 cuprinse în volumul *Duhul Iancului*, inspirate de porunca acestuia:

No, Hai!

Ce gânduri Avrămuțe îți umblă-n miez de noapte
Prin mintea ta-n avânturi, de-atâtea chinuită,
Când munții tăi de piatră îți spun parcă în șoapte
Că e venită vremea, aceea sorocită.

Așa că mi te pune în fruntea a lor tăi,
O cruce-ți fă, și-o rugă la cerurile 'nalte,
Și-apoi porniți cu toții, din dealuri, munți și văi
Ca să-mi schimbați ce-a lume și toate celelalte.

*

Așa gândit-a Iancu în noaptea ceea lungă
Când toate-n a lui minte erau în căutări,
Când soarta lui de-acuma era ca să-mi ajungă
Jertfelnicul ce merge, pe-a neamului cărări.

**

Acum e dimineață, suflarea-i toată trează
Iar bunii tăi tovarăși urcați în scări pe cai,
Speranța c-o fi bine pe toți îi luminează
Când tu îmi poruncit-ai norodului: NO, HAI!
(Mircea Dorin Istrate, p. 21)

*


Încântător volum pe care autorul scrie o dedicație urare-îndemn pentru ca prin scrisul Domniei sale (adică a subsemnatului) „să-l nemurească și să-l ferească de uitări, pe Avrămulul nostru cel bun și jertfitor pentru dreptatea și libertatea noastră”. Așa vom face! Păi cum s-ar putea oare uita o semnificativă contribuție la ridicarea neamului, precum a făcut-o în feciorie Avram Iancu și tribunii săi, când la temelie opereii sale de slobozenie și egală îndreptățire a așezat însăși faptele sale demne de toată măreția și vitejia precum sunt așternute în poeziile lui Mircea Dorin Istrate: *În ruga Iancului* (p.22), *Averea ce-am lăsat-o* (p.66), *Sarmisegetuza* (p.79), *Românul împărat* (p.89), *Rădăcini* (p.99), *Noi, fii jertfei* (p.125),

Craiuul munților (p. 155), sau, cum se încheie splendidul volum cu **Așa gândește ardelenul!**

La un asemenea volum nu poți decât să sorbești fiecare vers, să reflectezi la orișice metaforă, să cugeți la timpul înălțător al Eroului pus în Duh Sfânt de un poet a cărui „inimă bate pentru cultura română” pentru care „simte, scrie, se roagă, cântă și iubește românește”, la adresa inegalabilului nostru Ardeal, cum spune Liliana Moldovan.

La poeziile de sâmbătă seara, pe care Cetatea Cavalerilor le-a preluat de la autor, adăugăm acest volum impresionant, cu acea mențiune că pe 30 Mai 2024, la Casa de Cultură a Municipiului Beiuș, cu prilejul lansării volumului *Patriotism în case bihorene*, au fost recitate în premieră, cu acordul autorului, două dintre poeziile cuprinse în volum, mai sus reproduse. Volumul oferit publicului în colaborare cu Editura Viața Creștină, Cluj-Napoca, în 2024, reprezintă o reușită și o încununare a celor 200 de ani de la nașterea Craiului Moșilor – AVRAM IANCU !

Felicitări celui atât de inspirat de „duhul lui Iancu” și tuturor acelor care au sprijinit și ne-au fericit cu acest volum, cum altul nu-i!



Scritorul **Mircea Dorin Istrate** are o inimă mare care bate pentru cultura română, pentru inegalabilul nostru Ardeal și pentru istoria acestui popor alături de care, poetul și profesorul Mircea Dorin Istrate născut într-o zi de 17 aprilie 1945, la Adămuș (județul Mureș), simte, scrie, se roagă, cântă și iubește românește. Mircea Dorin Istrate își iubește gloria strămoșască, pe care o cântă în emoționantele sale poeme patriotice. Cu modestie și recunoștință, Mircea Dorin Istrate își iubește predecesorii, îi admiră cu mândrie și sinceritate pe marii oameni ai acestui popor. Din ființa sufletului său a țevorât și se va țevi mereu o dragoste și un respect pentru Eminescu, pentru cultura și istoria României, pentru satul românesc, sentimente trainice și înălțătoare pe care le transpune în inegalabilul său poezii din volumele de versuri.

Poeziile lui Mircea Dorin Istrate au fost incluse în 15 volume de versuri sau apărut în 14 reviste din țară și străinătate, 12 ziare și 22 de antologii. Pentru valoroasa operă literară și activitățile culturale pe care le-a organizat, scriitorul Mircea Dorin Istrate a obținut 73 de premii, dintre care merită amintit Premiul acordat la nivel național de Liga Scriitorilor din România, la secțiunea poezie (din 227 de candidați), în 2021, pentru volumul „Jertfelnicul Ardeal”.

Liliana Moldovan

„Fie, dar, ca și prin poezia mea, eu, nimicul acestei lumi, să pot pune în inima domniilor voastre picurul țelei de speranță și de curaj care vă lipsește în a schimba lumea, în a o face mai frumoasă și mai bună, așa cum ne-a dorin și așa cum o merităm după toate pătimirile și nevolnicile vremilor prin care am trecut până acum”.

Mircea Dorin Istrate

Col. dr. Constantin MOȘINCAT



ALTE INTERVIURI DESPRE VIOLONISTUL BENONE DAMIAN Prof. Aurelian Stavri-POPA

*„Un aristocrat al muzicii populare românești”- o
caracterizare de Paul Corneliu Dobrin*

Dragi prieteni, 20 septembrie a fost o zi în care am rememorat personalitatea violonistului virtuoz care a promovat folclorul românesc și creația muzicală românească și universală în România și întreaga lume, în țări din accident și din nordul Europei, în Statele Unite ale Americii și Canada, atât prin recitaluri și concerte, prin emisiuni și înregistrări de radio și televiziune cât și prin activitatea sa pedagogică. Benone Damian a fost și este comemorat de soția sa, Constanța Ileana Damian alături de prietenii de familie. În acest context am prins prilejul de a înregistra câteva evocări ale omului și artistului Benone Damian. Stăm de vorbă cu domnul Paul Dobrin, unul dintre prietenii celui care a fost Benone Damian. Îl rugăm să se prezinte și să ne vorbească despre momentele importante care îl recomandă ca pe un apropiat al lui Benone Damian.

-„Fugit irreparabile tempus, pantha rei”. Iată că ne aflăm aici la doi ani de la dispariția fizică dar nu și a celei spirituale a bunului și apropiatului nostru prieten Benone Damian. Știm cu toții că definiția geniului este 1% inspirație și 99% transpirație. În cazul lui Benone Damian este 100% inspirație și 100% transpirație. Dacă mai adăugăm și jovialitatea cu care și-a manifestat talentul cu care a fost dăruit de divinitate, o să avem imaginea completă a unui artist de mare calibrul, a unui aristocrat al muzicii, chiar dacă ea este muzică populară românească. Spun asta pentru că Benone era un virtuoz stăpânitor al reginei instrumentelor care este vioara, în contextul în care se ajungea destul de greu la afirmarea în plan internațional mai ales, iar eu, prin natura funcției, fiind una dintre rotițele angrenajului fostei Agenții Române de Impresariat Artistic am avut satisfacția și totodată onoarea să îl cunosc, iar mai târziu să devenim buni și apropiați prieteni, atât cu el cât și cu duioasa lui soție Ileana care, iată, nu pregetă să-l readucă în memoria noastră, a tuturor, pe iubitorul său soț, care a iubit-o cu mare pasiune. L-am cunoscut în contextul în care Agenția noastră avea atunci monopolul diverselor activități pe plan intern și

internațional și am avut marea plăcere și șansa să-l pot ajuta să-și realizeze prestațiile artistice nu numai în țară dar și peste hotare. Spuneam că este 100% transpirație pentru că nu ezita să-mi povestească despre efortul său, cât de mult trebuie să studieze, cel puțin patru ore pe zi. Avea amenajat în subsolul clădirii unde locuia, un mic spațiu special pentru studiu și cu o pasiune și o credință neclintite studia în fiecare zi cel puțin patru ore, încât, mai în glumă, mai în serios, soția îi atrăgea atenția uneori că ar trebui să se mai dedice și problemelor de familie, nu numai celor profesionale. Absolvent eminent al Conservatorului de Muzică din București, șef de promoție, el a avut și un har didactic deosebit. A format generații de artiști instrumentiști atât în țară cât mai ales în străinătate, îndeosebi în Elveția. De cele mai multe ori, contractele cu acest artist erau atât de laborioase, el fiind dintre cei mai prolifici colaboratori ai noștri, încât nu mai avea timp să mai vină acasă. Născut într-o familie de gospodari din Întorsura Buzăului, fost de mic educat în spiritul românismului și al valorilor tradiționale românești folclorice pe care le-a cultivat și le-a dus mai departe tot timpul cu zâmbetul pe buze, așa cum spuneam, cu binecunoscuta-i jovialitate. Iată deci că acest aristocrat al muzicii noastre populare a dat acestei națiuni și valori spirituale și mândria de a ne numi cu toți împreună, români.

-Domnule Paul Dobrin, ce discuții purtați pe atunci cu maestrul Benone Damian, ce povestiri aveți din viață și mai ales despre profesione în relație cu acest violonist virtuoz?

-Fără puțință de tăgadă, Benone Damian a reușit să facă cunoscută școala românească peste hotare și aceasta în condițiile în care folclorul românesc era mai puțin sau deloc cunoscut, deci se poate spune că a făcut pionierat în materie. El este cel care a dus didactica muzicală românească pe cele mai înalte culmi și a format generații întregi de elevi de toate categoriile. Tocmai asta m-a surprins, adică de la oamenii din cea mai fragedă copilărie până la oameni maturi și oameni cu o oarecare senectute. Mie mi s-a părut că a fost o cheștiune de pronie cerească, dacă vreți, pentru că numai oameni speciali și oameni cu har, dotați și binecuvântați de Dumnezeu pot face lucrul acesta. Cum v-am mai spus, la el s-a



Album Folklore aus Rumänien. Benone Damian la vioară și Stanciu Simion la nai. Producător: Evasion Music

adăugat și ambiția și stăruința în promovarea valorilor. Mi-a povestit că, mai ales în vremurile în care noi făceam parte din „lagărul” de după cortina de fier, cei din occident au fost foarte surprinși să aprecieze valorile românești crezând, dimpotrivă, că noi suntem o națiune de oameni primitivi. El asta a combătut cu foarte multă pertinentță și totodată cu rezultate majore reușind să fie recunoscut ca profesor. Această meserie de profesor acolo este mult mai bine cotată decât la noi. Acolo, să fii profesor înseamnă să fii dascăl, să fii cineva și asta conta extraordinar de mult. Adică îmi povestea cu câtă stimă, cu cât respect îl abordau cei care doreau să-i urmeze cursurile. În afară de aceasta, sigur că a avut și o activitate concertistică și de prestații artistice directe și în țară și peste hotare atât în cadrul orchestrelor simfonice cât și al orchestrelor de folclor. Deci iată că el nu era în nici un caz un amator, era un profesionist, un iscusit profesionist al muncii lui pe care a prestat-o cu mare pasiune, cu mari rezultate și satisfacții. Totul ținea să lucreze nu numai cu o mare abnegație ci și cu o mare plăcere, cu zâmbetul pe buze. Era un om apropiat, pozitiv, cu simțul deosebit al umorului, un ghiduş, aş putea spune, al viorii. Iată că am avut această bucurie să mă pot număra printre cei mai vechi și cei mai buni prieteni ai lui și nu numai ai lui ci și ai familiei, inclusiv ai soției lui, Constanța, care la rândul ei a fost una dintre cele mai prețioase colaboratoare ale Agenției Române de Impresariat Artistic, care de asemenea a adus o

contribuție substanțială pentru cultura românească în relațiile contractuale cu fosta A.R.I.A.

- Cum se realizau acele contracte și ce prevedeau ele ca program artistic?

- Da, programele pe vremea aceea erau stricte, sub aspectul controlului absolut al activităților artistice din țară care erau cenzurate, deci el nu putea să aibă orice fel de activități ci numai cele aprobate de fostul Consiliu al Culturii și Educației Socialiste, organ de partid și de stat cum se supraintitula și care nu permitea nici un fel de abatere de la această conduită care trebuia să-i fie tot timpul controlată și măsurată atât în mod direct cât și indirect prin interpușii care îl supravegheau în activitatea artistică de acolo. Deci existau și personaje care urmăreau activitatea lui.

Iată că din punctul acesta de vedere noi eram nevoiți din cauza subordonării noastre directe către fostul Minister al Culturii care era acest Consiliu al Culturii să urmărim cu rigurozitate toate manifestările artistice indiferent ale cui erau, inclusiv ale marilor maeștrii cum a fost Benone Damian. El a reușit prin simțul lui artistic și totodată de bun cunoscător al relațiilor interumane să-și alcătuiască un grup de instrumentiști virtuozii, deci și-a luat în echipă pe cei mai iscușiți, pe cei mai pricepuți instrumentiști de folclor din România și în felul acesta a reușit să facă o formație de virtuozii care să ne reprezinte și să ne impună artistic pe marile meridiane ale lumii. Iată deci că evocăm o personalitate care deși, chipurile, ar fi trecută în lumea umbrelor în urmă cu doi ani, eu îl percep ca fiind aici, de față cu noi la aceeași masă cu noi și având aceeași prezență, imaterială dar spirituală, continuă.

- Vă mulțumesc domnule Paul Dobrin, multă sănătate, să reveniți în mijlocul acestui cerc important de oameni și personalități care nu îl uită pe cel care a fost un ambasador al culturii românești în această perioadă importantă din a doua jumătate a secolului al douăzecilea, dar care, iată, continuă prin reverberațiile creației sale spirituale interpretative și chiar componistice, pentru că am înțeles că nu se putea să nu aibă și o participare componistică, la dezvoltarea artei muzicale românești.

- Desigur și a avut în același timp și o suită de înregistrări care se găsesc și acum atât în fonoteca de aur a Radioului cât și a Televiziunii

Române și a singurei, pe atunci, Case de discuri Electrecord.

- Vă mulțumesc.

- Cu plăcere.

„Benone Damian, un ambasador al folclorului și al muzicii românești” - interviu cu Cătălin Atanasiu

- Domnule Cătălin Atanasiu faceți parte din acest cerc care continuă memoria violonistului virtuoz Benone Damian prin faptul că l-ați cunoscut, copil fiind, prin întâlnirile părinților dumneavoastră cu familia Constanța și Benone Damian. Vă rog să ne spuneți cum l-ați văzut, copil fiind, pe acest virtuoz, acest muzician român ca familist și ca om de relații sociale.

- Da, pot să spun că l-am cunoscut pe parcursul a mai bine de patruzeci de ani începând de la cea mai fragedă vârstă a mea când dânsul era la apogeul carierei sale și din acel moment am fost într-un fel sau în alt fel prezent și în viața dânsului și a familiei dânsului pe parcursul întregii perioade, până spre finalul vieții dânsului, până la ultimele sale concerte, până la ultimele sale deplasări artistice în străinătate pe care le-a efectuat și la vârsta de optzeci de ani. Dealungul atâtor decenii, percepția, modul în care cunoști pe cineva diferă și în funcție de evenimentele respective. Majoritatea sau jumătate din această perioadă a vieții lor s-a aflat sub semnul vechiului regim, în care așa cum a spus și antevorbitorul meu, Benone Damian a fost un ambasador al folclorului și al muzicii românești. Tot așa, referitor la procentul de sută la sută transpirație, poate că de foarte multe ori a fost chiar mult peste sută la sută, în sensul că avea o energie, un dinamism deosebit, o determinare de a ieși victorios din fiecare această nouă provocare pe care o reprezenta fiecare turneu pe care îl efectua. Turneele în care pleca durau de obicei două, trei luni de zile și se întindeau pe teritoriul mai multor țări, într-o altă configurație a itinerariului artistic astfel încât fiecare turneu era în sine o aventură. Din punctul acesta de vedere, activitatea și determinarea lui Benone Damian au fost ieșite din comun, altfel nu s-ar fi putut realiza și face cunoscut în condițiile în care într-adevăr, din punctul de vedere al oficialităților sau al statului nostru aproape că nu era sprijinit, susținut sau promovat, deci totul pornea de la o inițiativă proprie și reprezenta o activitate individuală de mare răspundere asumată personal.

- Ați reținut vreun dialog, vreo întâmplare din aceste turnee sau ați surprins vreo discuție referitoare la prezența violonistului Benone Damian peste hotare, sau despre un succes, de pildă, al publicării celor patru volume de muzică „Rumänische Tänze“ lansate de editura Mulirad din Elveția?

- În acest sens sunt două aspecte care pot fi luate în considerare și pot fi povestite. Era acel succes scontat în sălile, localitățile și țările unde apucase să cânte deja o dată, de două sau de mai multe ori, unde oamenii deja cunoșteau calitatea interpretului și a muzicii ce urma să fie prezentată. Exista desigur și elementul inedit cum s-a petrecut în primele turnee în țările nordice din Scandinavia, unde nu se auzise decât foarte puțin despre o țară ca România, iar despre folclorul românesc și mai puțin. Acolo oamenii au fost la început, să spunem, nu reținuți, ci necunoscători. Nu a existat o atracție deosebită până când au apucat să audă primele acorduri ale concertelor muzicii prezentate. Evident, după aceea, acestea s-au transformat în contracte și ținte de succes, Benone Damian și formația dânsului revenind de foarte multe ori în aceste țări.

- Așadar întregim imaginea nu numai a acestui violinist virtuoz, muzician care trudește pentru fiecare măsură, pentru fiecare frază muzicală, pentru fiecare element stilistic fie că aparține muzicii clasice europene, muzicii de autor, compozitorilor români sau străini, fie muzicii folclorice; dar descoperim în Benone Damian și un pionier răsărit tocmai într-o perioadă dificilă când România era în partea cealaltă a cortinei de fier, totuși, o Românie care trebuia, și-și propusese în acea perioadă de deschidere spre cultura și civilizația statelor vest-europene, ca prin toate organismele și instituțiile ei să-și promoveze valorile și-n occidentul alături de care a trăit o importantă istorie comună. Iată, acest efort individual, personal al unui intelectual de a promova România tocmai acolo unde ea era necunoscută sau ignorată. Deci el a fost și un pionier și un câștigător în acest efort de descoperire a aurului sufletesc al românilor și de cucerire a simpatiei publice a europenilor, americanilor și canadienilor pe tărâmul lor.

- Da, categoric, a fost o muncă de pionierat ce a implicat o activitate intelectuală artistică susținută, o perseverență deosebită, eforturi uneori supraomenești din punct de vedere fizic

și profesional ca și de ordin birocratic pentru a depăși barierele inerente perioadei respective în sensul că, desigur, indiferent cât de mult îți doreai sau cât de mari îți erau obiectivele, de multe ori erai constrâns să renunți sau nu puteai să îți duci la îndeplinire cele ce-ți puneai în gând. Da, d. p. a. d. v. aceasta este cea mai bună caracterizare și tot așa trebuie menționată dorința sa de perfecționare, faptul că în ciuda succeselor pe care le-a înregistrat exista în permanență dorința dânsului de a se perfecționa; din cauza aceasta existau și acele ore de pregătire intensă indiferent de anotimp, de program, de locul unde se afla. Nu exista nici o scuză pentru a întrerupe, a amâna, a face o pauză. Practic, studiul era o condiție *sine qua non* pentru dânsul, în exercitarea profesiei de artist: această pregătire zilnică, perfecționarea fiecărei piese muzicale în parte, fiecărei note, fiecărui detaliu.

- La una dintre întâlnirile familiei cu prietenii l-ați observat pe Benone Damian cântând la vioară? Avea vreun moment violonistic ca între prieteni? Oferea câte o surpriză muzicală sau era reținut și se lăsa rugat să cânte la vioară?

- Nu, nu, nu. Dimpotrivă, nu a fost niciodată nevoie sau nimeni nu l-a rugat să cânte, era plăcerea dânsului de a ne oferi câte o surpriză, de-a ne prezenta într-o audiție sau într-o primă audiție privată anumite piese muzicale pe care urma să le interpreteze sau urmau să fie incluse în următoarele concerte, piese în premieră evident. Personal, dintre piesele folclorice aș menționa interpretarea „Ciocârliei” care după părerea mea este unică și este la cel mai înalt nivel comparativ cu toate celelalte versiuni pe care le-am ascultat până acum.

- Vă mulțumesc.

Dragi cititori, pentru dumneavoastră realizăm aceste interviuri, pentru ca să ajungă cât se poate de repede la cei interesați informații despre viața și opera artistică interpretativă a violonistului virtuoz și dirijorului Benone Damian, cel care a relizat o activitate de pionierat în a doua jumătate a secolului XX, pe care a continuat-o în primul deceniu al celui de al douăzecișuilea secol, și anume, de lansare, de cunoaștere și promovare sistematică, programată, a muzicii populare românești în stil concertistic, în Europa și în întreg occidentul care părea că uită contribuția Românilor și a

României la cultura și civilizația europeană și universală!

Benone Damian așa cum l-a cunoscut un meloman olandez : domnul Robert Rosinga

De această dată beneficiem de prezența altui interlocutor, domnul Robert Rosenka, una dintre cunoștințele apropiate familiei Benone și Constanța Ileana Damian. Stăm de vorbă despre Benone Damian văzut de un olandez îndrăgostit de România, de istoria și cultura ei, de acest spațiu numit deseori balcanic cu unele subînțelese rețineri, dar care înainte de a fi balcanic a fost un spațiu de veche cultură bizantină, ca o parte însemnată, nordică, a Împărăției Bizanțului și a romanității orientale.

- Domnule Robert Rosinga ne-am mai întâlnit și în alte momente dedicate memoriei omului și artistului Benone Damian. Înainte de a ne prezenta considerațiile dumneavoastră referitoare la cât de cunoscută și apreciată este contribuția artistică a maestrului violonist și activitatea sa de pionierat în prezentarea valorilor folclorului românesc în occident, vă rog să ne relațați cum ați ajuns să deveniți un apropiat al lui Benone Damian.

- Voi începe prin a vă explica modul cum am ajuns să fiu introdus la Benone și Coca Damian. Eu cu soția mea aveam o prietenă care era foarte în vârstă. O cheama Alexandra Sorotchi și a fost o persoană pe care am iubit-o foarte mult. O vizitam deseori și ea ne vorbea de multe ori despre Benone și Coca Damian. La un moment dat Alexandra ne zice: "Ia vedeți că am o invitație și dacă vreți sunteți bineveniți și voi la Benone și Coca." Faptul că această persoană, Alexandra, a menționat deseori numele lui Benone a însemnat pentru noi cea mai bună recomandare. Alexandra era o persoană deosebită și foarte pretențioasă și dacă ea tot pomenea de acest om, trebuia neapărat să-l și vedem. Atunci am participat la acea vizită cu Alexandra și a fost iubire la prima vedere. Cu Coca, persoană foarte simpatică și talentată și cu Benone, ne-am simțit foarte bine le ei acasă. Într-o altă ocazie, tot cu Alexandra, am fost din nou chemați la familia Damian. La rugămintea soției mele, Benone a și cântat la vioară. Am stat de vorbă ca între prieteni deși abia ne cunoscusem. Ne simțeam atât de bine și de apropiați încât parcă eram o familie. Mi-aduc aminte ce impresie mi-a făcut Benone. El avea

vârsta de aproape optzeci de ani dar se prezenta ca un om atât de bine conservat, nu arăta deloc vârsta. Avea păr șaten, fără nici un fir gri. Era un om cu o vitalitate deosebită și știa să povestească foarte bine. Călătorise foarte mult în străinătate și - cu mine, un occidental fiind - era dornic să stea de vorbă. Discutam foarte mult, de exemplu tendințe actuale în România, ce se întâmplă cu moralitatea care este în scădere și încotro o va lua societatea. Mi-aduc aminte că el se simțea foarte supărat de faptul că el, un om care a dus faima României peste hotare era cam neglijat în țara lui în ultimii ani din viață, poate în anii de după căderea comunismului. Ulterior, din relatările vecinilor am aflat că după turneele din străinătate Benone și Coca Damian se întorceau în România cu microbuzul plin cu lucruri și alimente. În cartier împărțeau dintre bunătăți pentru că așa au fost ei, au fost oameni darnici. Omul care a adus nu doar faima României dar a adus și valută pe vremea vechiului regim, era în ultima perioadă a vieții lui cam amărât că nu mai vede nici o recunoștință. O altă situație a fost cea în care, la un moment dat, am fost invitat să dau un interviu în cadrul unei emisiuni a echipei televiziunii regionale din Utrecht, orașul din Olanda unde am studiat la facultatea de drept. Emisiunea s-a desfășurat în București cu prilejul meciului de fotbal dintre echipe din Utrecht și București. Jurnaliștii din Utrecht au venit aici pentru un reportaj, și pentru culoare locală au intervievat niște olandezi rezidenți aici ca să povestească despre România, despre viața lor în București. Echipa m-a rugat să aduc unul sau câțiva muzicieni pentru realizarea acelei atmosfere muzicale locale românești. M-am gândit imediat la Benone, l-am și sunat și spre surprinderea mea el a avut o rețineră. Nu am putut să-l conving să vină în emisiune să cânte. Deși am găsit atunci pe tânărul țambalist Robert Miu care împreună cu un basist a creat cu brio fundalul românesc, m-a întristat refuzul lui Benone, de neînțeles pentru mine. Pe urmă am aflat că deja începuse să fie afectat de boală și atunci am înțeles de ce el nu a putut veni. Benone Damian era un asemenea om încât ori se prezenta la cel mai înalt nivel, ori nu se prezenta.

Am aflat vestea tristă a decesului lui Benone de la Alexandra. Trecuseră doi ani în care din păcate nu ne-am văzut. Îl regret pe acest om în care am văzut multe calități. Pe

lângă calitățile lui de interpret și de muzician, a fost un om profund cu o judecată cântărită foarte bine ceea ce eu am apreciat foarte mult. Am venit la întâlnirea prietenilor familiei cu ocazia decesului lui Benone și în anii care au urmat am rămas buni prieteni cu Coca Damian.

Interesat fiind de cultura românească am căutat pe internet și am constatat o prezentare redusă referitoare la Benone Damian. Lucrez la o biografie pentru Wikipedia, una mai elaborată ca cea actuală. Scriind acest articol am apucat să înțeleg din ce cauză cariera lui Benone Damian este subexpusă. Ca să vă explic, vreau să vă citesc un pic din acest articol în stadiu de proiect:

„Pe vremea anilor de relaxare culturală din România comunistă de la sfârșitul anilor '60, Damian a primit permisiunea de-a se angaja în turnee muzicale în străinătate. Aici el a interpretat preponderent muzica populară românească, de regulă, împreună cu ansamblul său. Printre țările în care a susținut concerte se menționează Franța, Elveția, Germania, Belgia, Luxemburg, Olanda, Danemarca, Suedia și Norvegia, America de Nord, S.U.A. și Canada. Benone Damian se simțea deosebit de atașat de Zürich, în Elveția, unde a predat la Conservatorul de muzică de-a lungul anilor '70. Între timp el a avut o colaborare de lungă durată cu orchestra locală de folclor, din anul 1970 până în 1985, perioadă care a fost urmată de cursuri anuale de măiestrie pe care le-a ținut la Forumul din Zürich împreună cu pianista și profesoara la Conservatorul din Zürich, Tiziana Rosa, cu care a și concertat”. Sar un pic și ajung la sfârșitul expunerii pe care am scris-o:

„În ciuda calităților sale superbe ca interpret, cariera sa a rămas subexpusă. Inima interpretului a rămas cu bogata cultură muzicală din patria sa pe care a etalat-o în afara țării. Prezentând această muzică Benone Damian a fost mult apreciat în rândul unui public din occident, însă muzica autentic populară românească a avut o vizibilitate limitată peste hotare față de muzica clasică. Așa s-a întâmplat că alegerile sale în carieră s-au dovedit a fi în detrimentul răspândirii faimei sale artistice. Altfel spus, cu folclorul în occident, el deschidea porțile unui public entuziasmat dar mai redus. Dacă Benone Damian ar fi abordat mai mult muzica clasică, poate ar fi avut deschidere spre un public mai numeros având în



Emilia Comișel, etnomuzicolog, Daniela Roxana Gibescu, dr. etnomuzicolog de la Casa de Discuri Electrecord și Benone Damian la lansarea compact discurilor Electrecord și a Fundației Benone Damian.

vedere faptul ca repertoriul clasic, de regulă atrage mai multă atenție. Un alt aspect care nu a ajutat răspândirii faimei lui a fost faptul că Benone Damian, lucrând mai mult în străinătate, lipsea foarte mult din România. Această izolare relativă a făcut ca Benone Damian să nu beneficieze de prea multă susținere din partea sferei muzicale românești. Este binevenită existența acestei cărți evident necesară despre minunatul muzician român Benone Damian!

-Vă mulțumesc pentru aceste amintiri, pentru această evocare și pentru aceste considerații venite din partea unui prieten al lui Benone Damian. Un prieten care vine din sfera unei culturi foarte vaste, din partea unei națiuni prietene, olandezii, a unei națiuni prospective care a reușit să continue creația naturii și să o determine să lucreze în folosul oamenilor. Iată, dumneavoastră aveți această gândire prospectivă și această gândire analitică prin care ne arătați, ne confirmați și ne creionați, ne desenați portretul în triplă ipostază de violonist virtuoz, de intelectual artist și de profesor, a maestrului Benone Damian. Ni l-ați prezentat într-o viziune în trei dimensiuni, care ne dau cunoașterea vie a

unui fenomen. Și acest fenomen a fost Benone Damian.

-Aș mai adăuga un aspect: el a călătorit mult. A făcut turnee peste tot, în Europa și America. Unde a stat mai mult a fost Elveția.

-Putem spune că Elveția a fost o țară primitoare a artiștilor români. Atunci când Constantin Brăiloiu a dorit să se manifeste nu numai la Muzeul Omului din Paris, în Elveția la Geneva, a întemeiat acea Arhivă Internațională de Muzică Populară a cărei activitate a fost continuată de alți străluciți savanți ai veacului XX și începutului de veac XXI. Aceeași Elveție, care, pe malul lacului Lemman l-a primit pe George Enescu pentru a-și odihni ființa obosită de nenumăratele turnee, pentru a lucra la unele cvartete și simfonii printre care simfonia a treia cu cor, pian și orgă în Do major și a visa la Oedipul enescian.

Elveția, dar nu numai Elveția, a fost și este o țară primitoare, iar pentru români a fost un „pod” către Franța, Germania, Anglia și chiar pentru America.

-„În același timp Elveția a avut însemnătate și pentru Gheorghe Zamfir și Stanciu Simion, interpreți la nai deveniți modele de urmat pentru generații de tineri naiști”, adaugă domnul Paul Dobrin.

Ne aflăm într-un cerc familial dragi prieteni aici de față, la comemorarea celui care a reușit să treacă granițele vieții obișnuite în efervescența spirituală artistică, acolo unde se întâlnesc marile performanțe și creații omenești care rezistă trecerii timpului. Benone Damian este și va fi mai bine înțeles, va fi o personalitate la care vor reflecta generațiile următoare, nu numai românii ci și oameni din întreaga lume vor recurge la înregistrările sale, vor beneficia de opera sa pedagogică care a concretizat-o printr-o antologie muzicală editată în Elveția. Rămâne ca un fenomen artistic de pionierat, de cunoaștere a culturii muzicale autohtone, a melodiilor folclorice din marile regiuni românești într-o Europă care părea în a doua parte a secolului XX, mai ales până în anii 1970, că uitase de contribuția României și a țărilor balcanice la cultura europeană.



Benone Damian la vioară, Nicolae Pîrvu, la nai, Gheorghe Popa la tarago, Ion Miu la țambal, Petre Vidreanu la contrabas. Detaliu din coperta albumului *Casa de discuri Electrecord. Un virtuose du violon. Benone Damian. Trésor folkloriques roumain. Compact disc lansat pe 20 martie 1997. Producător Casa de discuri Electrecord. Acompaniază taraful de concert.*



Extras din cartea „Benone Damian, un violonist virtuos”, editura Amurg sentimental, București, ediția a doua, revăzută și adăugită,



LEAGĂNUL CALD AL VIETII DE FAMILIE

Elena BUICĂ

*Dedic aceste gânduri familiei
Onița și Nelu Drăgănuș*

Cred că mă includ și eu în acest dat al omului, ca o „trestie gânditoare” ce mă aflu pe acest pământ. Deși am ajuns aproape de cea mai înaltă treaptă de existență pământească, eu caut și acum cu perseverență răspunsul unor mari întrebări. Acum îmi îndrept gândul spre o componentă a vieții noastre, cea numită familie. Ca într-o oglindă văd câte un aspect de viață trecut prin filtrul rațiunii în diferite etape de desfășurare a zilelor mele, cu înțelesuri de multe ori foarte diferite, în funcție de etapa de viață în care mă găseam.

Și, oricât am reflecta, rămâne o mare taină cum o ființă omenească și-a găsit loc să se ivească în cadrul familiei. Ce știm este că o ființă nouă apare pe pământ din îmbrățișarea unui minuscul strop de viață desprins dintr-o femeie, cu unul desprins dintr-un bărbat, în liniște, cel mai des în taina nopții, într-un cuib al dragostei. În acel moment apare marea taină. Mâna Dumnezeiască toarnă viață în această nouă celulă împreună cu toate darurile cu care o va defini de-a lungul vieții această nouă ființă. Din acest moment, viitoarea făptură își va împlini destinul sub supravegherea părinților, înconjurată de dragoste. Astfel, putem spune că familia are în cuprinsul ei un strop de sfințenie cerească.

Familia devine cel mai important mod de a trăi viața. De-a lungul miilor de ani, omenirea nu a mai găsit o altă formă de conviețuire în grup care să echivaleze cu familia, așa cum funcționează astăzi. O vorbă înțeleaptă spune că cele mai importante lucruri în viață nu sunt lucrurile, ci oamenii pe care îi avem lângă noi. Sfântul Ioan Gură de Aur spunea că „familia este biserica de acasă”. Iubirea dintre cei doi soți este unul din cele mai mari daruri ale naturii, este un adevărat Paradis pământesc.

Familia marchează profund destinul fiecărui individ. Există un șir lung de momente din viața

de familie care pot aduce atât fericirea maximă, precum și prăbușiri sufletești. Marin Preda, fascinat de puterea cuvântului, scria: „Putea fi înjurată muierea cu tandrețe și i se făceau obrazii roșii și se învârtea pe loc ca o găină beată, că era iubită și, dimpotrivă, un cuvânt blând, dar rostit cu o cruzime rece o făcea palidă și o încremenea de spaima înstrăinării” (Viața ca o pradă).

Nu există în universul nostru pământean mai frumoase și mai emoționante trăiri așa cum e momentul când spui DA în fața Altarului, când ești condusă de tata la Altar, când te vezi îmbrăcată în alb de sus până jos și o zi întregă ești centrul atenției tuturor și admirată în mod deschis. Nu poate fi egalat cu nimic momentul când îți zâmbește sau gângurește un bebeluș pentru care ești capabil să faci fel de fel de giumbușlucuri ca să obții un surâs al lui. Păstrezi în palmă, ca viitor tată, mișcarea lui înainte de venirea pe lume, mângâind burtica mare a soției. Sunt multe momente când se îngreunează respirația în fața dovezilor de dragoste, mute, dar puternice, ale partenerului de viață. În acest cuib al familiei se nasc toate valorile morale, alături de cele fizice. Înțelepciunea vieții de familie ne îmbogățește perspectiva asupra valorilor și tradițiilor care ne modelează. Aici este izvorul din care te vei hrăni toată viața și vei fi atras ca de destin să te întorci pentru veșnicie.

De-a lungul vieții am întâlnit multe familii trăind în armonie, reușind să treacă peste neajunsuri și neîmpliniri cu mult tact, restabilind înțelegerea, echilibrul și armonia. Închizând ochii, deasupra tuturor acestor valoroase nuclee umane îmi apare leagănul cald al vieții de familie așa cum și l-a întruchipat Onița, pe care o consider nepoata mea, doctoriță de profesie, acum aflată în pensie, regretată profund de sătenii care spun că îi vindeca doar cu vorba ei blândă. Onița, păstrând aceeași conduită, și-a construit cuibul drag al familiei cu inginerul consătean, Nelu Drăgănuș, persoană pe măsura ei. Impresia pe care o lasă familia lor este aceea că Îngerul Păzitor nu a lipsit nici un moment de lângă ei. Privindu-i împreună simți că legătura dintre soți este învăluită în sacralitate. În fața lor nu poți să ridici niciodată tonul și orice neplăcere se topește lent. E o binefacere atingerea cu ei. Eu o simt chiar și de la cei 8.000

kilometri care ne despart acum. Ei mi-au oferit imaginea unei vieți de familie la care nu mai ai ce adăuga pentru perfecționare.

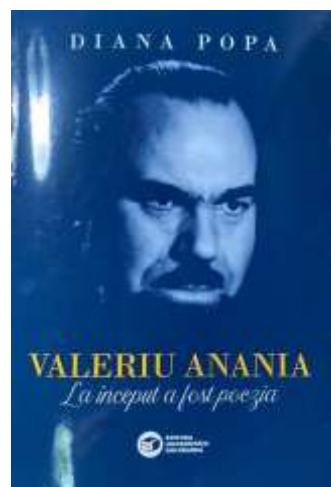
Cu ce să începem ca să ne bucurăm de asemenea valori? Cred că, în primul rând, trebuie să pășim cu inima curată, la care să adăugăm relaxarea și calmul. În viața de familie se învață și se clădesc treptat și cu răbdare, cu mintea limpede și curată. Într-o căsnicie fericită, oamenii se învață întotdeauna reciproc. Știința vieții se învață reciproc, în fiecare zi, atingându-se, culcându-se pe o pernă, uneori chiar împotriva voinței lor. Viața de familie cere efortul să reflectezi și să supraveghezi propriile emoții, sentimente și gânduri, îți cere o inteligență emoțională. Bărbații care se impun prin forță fizică, femeile care au ca armă țipete, vorbe grele, adolescenții care exagerează cu o conduită ieșită din comun, toate acestea nu pot aduce în casă floarea bucuriei, ci, din contră, un comportament foarte regretabil, fiindcă nimic nu e pe lume ca busola familiei care ne ghidează. În familie avem rădăcina, aici creștem, înflorim și apoi ne construim noua noastră familie cu zestrea primită de la cea dintâi, aici dorim să ne aflăm în momentul plecării spre veșnicie.

Elena BUICĂ

28 august 2024, Pickering, Toronto, Canada



Valeriu Anania, *La început a fost poezia*
(Recenzie)



Recent a apărut la Editura Universității din Oradea cartea profesoarei și inspector de limba română la Inspectoratul Școlar Județean Bihor, Diana Popa, cu titlul *Valeriu Anania. La început a fost poezia*. Cartea are la bază o teză de doctorat despre poezia lui

Valeriu Anania, coordonată de prof. univ. dr. habil. Rusu Maria-Mina, de la Universitatea

Națională de Știință și Tehnologie Politehnica București, Centrul Universitar Pitești, care a scris Prefața și a ținut să fie prezentă la lansarea cărții. Titlul lucrării, după propria mărturisire a autoarei, i-a fost sugerat de primul verset din Sfânta Evanghelie după Ioan: „La început era Cuvântul și Cuvântul era de la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul”. În teologie Cuvântul primordial, creator de lumi, se mai numește Logos, iar Logosului oferit oamenilor i se spune cuvânt. Față de cuvânt, Logosul este în același timp *ergon* (lucru) și *energeia* (energie, suflu de viață): „Atunci, luând Domnul Dumnezeu țărână din pământ, a făcut pe om și a suflat în fața lui suflu de viață și s-a făcut omul ființă vie” (Facerea, 2:8).

O teză de doctorat se apreciază după sporul de cunoaștere și originalitatea tratării subiectului. Doctoranda și-a ales un aspect mai puțin cunoscut din activitatea monahului, creația poetică, deși singur a recunoscut că: „literatul s-a născut, s-a manifestat înaintea călugărului [...] Călugăr am devenit la 21 de ani, iar prima poezie am scris-o la vârsta de 10 ani”. O viață întreagă însă, după cum demonstrează convingător și lucrarea la care facem referință, activitatea teologului și literatului, fie în proză, dramaturgie sau poezie, au fost complementare. Avantajul acestei exegeze poetice stă în faptul că documentarea s-a efectuat în arhiva Fundației „Mitropolitul Bartolomeu” de la Mănăstirea Nicula, de unde autoarea reproduce carnetele de student, diplome de absolvire, manuscrise mai puțin cunoscute, inclusiv din perioada detenției, fragmente de ziare, predici, texte poetice inedite. Judecățile de valoare despre viața și activitatea lui Bartolomeu Anania (1921-2011) se bazează strict pe documente de arhivă. Pentru cei care cunosc mai puțin activitatea de cleric și scriitor a lui Bartolomeu Anania, autoarea reiterează câteva date bio-bibliografice, care explică, motivează personalitatea sa multilaterală. Astfel, după școala primară urmează Seminarul Teologic Central din București, dar și Liceul „Dimitrie Cantemir” și „Mihai Viteazul”, unde obține bacalaureatul în 1943. Cu un an înainte, în 1942, s-a călugărit primind numele de monah Bartolomeu. În încercarea de a-și găsi albia profesional-vocațională urmează cursurile Facultății de Teologie din București, la care renunță în urma unui conflict cu autoritățile bisericești. În același an se înscrie la Facultatea de Medicină din Cluj-

Napoca, de unde este exmatriculat, fiindcă a condus revoltele studențești împotriva autorităților politice. Din 1944-1946 urmează Conservatorul de Muzică, nefinalizat. Diploma de licență în Teologie o obține la Sibiu, abia în 1998. Monahul și studentul rebel a fost condamnat de mai multe ori și a efectuat mulți ani de detenție, în 1943, 1959, condamnat la 25 de ani de muncă silnică, eliberat după șase ani, grațiat în 1964 și amnistiat abia în 1977. În 1966 este trimis de Biserica Ortodoxă în SUA și Canada, unde îndeplinește mai multe funcții eclesiastice, până în 1976. În urma numeroaselor sale avataruri și peregrinări, asemenea unui apter, înger fără aripi, s-a dovedit pe bază de documente că n-a fost nici legionar și nici securist. Din 1993, până la moarte, la venerabila vârstă de 90 de ani, a fost arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului. L-am cunoscut pe ÎPS Bartolomeu Anania în două împrejurări plăcute. L-am văzut și audiat prima dată la absolvirea Facultății de Medicină din Cluj-Napoca a fiului meu, când rectorul de atunci al Universității de Medicină și Farmacie „Iuliu Hațieganu”, prof. univ. dr. Ovidiu Pascu, l-a invitat cu o cuvântare despre buna orânduire a vieții și importanța respectării jurământului lui Hippocrate, părintele medicinei. Invitatul însuși fusese câțiva ani student la Facultatea de Medicină. L-am cunoscut apoi personal în 2004, după integrarea învățământului românesc în spațiul european al cunoașterii, când am fost desemnat de Comisia de învățământ, știință, tineret și sport din Parlamentul României să rezolvăm o solicitare a ÎPS Bartolomeu Anania, arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului, de a menține la Facultățile de Teologie măcar dubla specializare Teologie - asistență socială, care funcționează până astăzi. ÎPS Bartolomeu Anania mi-a inoculat atunci ideea păstrării dublei specializări și la Facultățile de Filologie. Am inițiat imediat un proiect de lege, pe care l-am trimis Guvernului, înainte de a fi publicat în Monitorul Oficial, prin care propuneam ca la Facultățile de Filologie, la obiectul Limbă și literatură, să se păstreze dubla specializare Limba română - o limbă străină și dublă limbă străină, specializări care întocmai ca cea de Teologie - asistență socială funcționează cu bune rezultate până astăzi.

Reîntorcându-ne la lucrarea care face obiectul acestei recenzii, autoarea pornește de la o separație necesară, discretă între poezia religioasă și poezia de inspirație religioasă sau pe teme

religioase. Obiectul poeziei religioase este Dumnezeu, mai exact Cuvântul despre Dumnezeu, în timp ce poezia pe teme religioase are în vedere omul ca cea mai reușită creație a lui Dumnezeu. La Valeriu Anania cele două feluri de poezii, religiosul și laicul, sacrul și profanul, teologul și laicul, având în vedere multipla sa formație intelectuală, coabitează. Într-un interviu din 1992, Valeriu Anania declara: „Am norocul ca în mine să conviețuiască liturgistul și literatul”. Ca orice poet de talent, Valeriu Anania repetă gestul adamic de a reboteza lucrurile, de a crea o nouă lume verbală în care se merită să trăiești. Scriitori de felul acesta se numesc demiurgici, de la gr. *demiurgos*- meșteșugar, creator, făuritor de lumi. În înțeles larg, orice creație poetică este prin natura ei religioasă, fiindcă încă din antichitate inspirația poetică era considerată un dar zeiesc. Istoria religioasă a românilor, reiterează doctoranda, începe în secolul XVII-lea odată cu Dosoftei, Varlaam, Simion Ștefan, Antim Ivireanu și se desăvârșește în jurul ortodoxismului revistei *Gândirea* prin Nichifor Crainic, V. Voiculescu, Aron Cotruș, Ion Pillat, Radu Gyr, Vasile Militaru, Bartolomeu Anania. Literatura religioasă este scrisă în general de teologi, dar și de laici ca Vasile Voiculescu sau Petru Țuțea, convinși de existența lui Dumnezeu. T. Arghezi, Lucian Blaga sau mai târziu Ioan Alexandru, cărora nu li se poate contesta fiorul religios sau suferința metafizică, sunt poeți laici de inspirație sau pe teme religioase. Scriitorul și teologul român Nichifor Crainic, în *Nostalgia paradisului*, preia o idee de la Michelangelo, conform căreia arta este prin natura ei religioasă și explică acest lucru prin esența inspirației ca prezență divină și impuls creator. Extazul creator este un extaz religios, iar artistul apare ca un geniu inspirat de divinitate. Întreaga creație și trudă omenească s-ar naște, în concepția teologilor și poezilor, din nostalgia paradisului. Asemenea raportări la practica și teoria poeziei religioase contribuie la o mai bună înțelegere și interpretare a poeziei lui Valeriu Anania. Pornind de la premiza că de multe ori cea mai scurtă cale spre cunoaștere este comparația, analista poeziei lui Valeriu Anania apelează frecvent la poeți religioși, fețe bisericești, îngeri sau îngerite (Radu Gyr, Maica Sfânta Tereza, Zorica Lațcu, Nichifor Crainic, Sandu Tudor, V. Voiculescu, N. Steinhardt), dar mai ales poeți mai importanți ca Eminescu, T. Arghezi, Lucian Blaga, Ioan Alexandru.

Interesante sunt și paginile consacrate detenției și poeziei carcerale. Din acest punct de vedere Valeriu Anania este integrat în categoria scriitorilor care au avut inteligența să convertească suferința în virtute, să reziste la persecuții prin cultură și scris. Ideea dostoevskiană a suferinței roditoare, a mântuirii sufletului prin suferință, sacrificiu, chiar și moarte, străbate ca un fir roșu întreaga creație poetică a lui Valeriu Anania. Pe măsură ce parcurgi paginile acestei cărți la care facem referință încerci un sentiment de invidie, dar nu răutăcioasă, ci de admirație față de cultura teologică și laică a autoarei, de judecățile critice pertinente, convingătoare, de stilul înalt, elevat al exprimării. Fiecare volum, fiecare poezie în parte este analizată sub aspectul ei stilistic, metaforic, dar mai ales de simbolistică creștină. Bibliografia vastă și variată de opere și volume consultate, monografiile, antologii, dicționare, articole de istorie, teorie și critică literară, interviuri, webografie și sitografie sunt asimilate creator și cu onestitate cum îi stă bine unei cercetări științifice, în cazul de față unei teze de doctorat.

Prof. univ. dr. Paul Magheru



Avram Iancu-200

Așa se intitulează volumul editat de Despărțământul Dej al Astei, aflat sub conducerea inimosului Radu Gavrilă, care adună sub copertile unei cărți frumoase, comunicările simpozionului, cu o largă participare academică și universitară, ce a avut loc în zilele de 30 și 31 mai 2024 la Mănăstirea Nicula, marcând a VIII-a ediție a Școlii Academice „Dr. Teodor Mihali”. A fost una dintre cele mai bine organizate acțiuni închinată Crăișorului Munților în cadrul sărbătoririi Bicentenarului nașterii sale, ca semn de cinstire și aducere în actualitate a mesajului său de dreptate și libertate. Evenimentul s-a bucurat de participarea unor cadre didactice și cercetători din orașele Tg. Mureș, Sibiu, Oradea, Baia Mare, Bistrița, Năsăud, Șomcuta Mare, Târgu Lăpuș, Sighet. Comunicările ținute cu acest prilej au văzut lumina tiparului în volumul *Avram Iancu-200*, prin colaborarea dintre editurile Astra-Dej și Școala Ardeleană din Cluj-Napoca.

Volumul recent apărut cuprinde un număr de 19 texte, axate în majoritatea lor pe aspecte istorice legate de viața și activitatea Craișorului Moților sau legate de evenimentele din timpul revoluției de la 1848-1849. Așa este, de pildă, lucrarea istoricului Cornel Sigmirean de la Tg. Mureș abordează ca tematică perspectiva ce s-a deschis în fața juristului și luptătorului pentru dreptate Avram Iancu, privitoare la misiunea ce i-a revenit pentru punerea în aplicare a ideilor „secolului națiunilor”. În acest domeniu Iancu este un precursor, un agent al istoriei care și-a înțeles bine rolul de a elibera poporul român din Transilvania din chingile feudalității iobăgești și a nerecunoașterii națiunii române ca egală în drepturi cu celelalte națiuni din Transilvania, imperativ absolut necesar spre a păși pe o nouă treaptă de dezvoltare politică și socială. Studiile urmate de el la Liceul Piarist din Cluj, având coleg pe Al. Papiu Ilarian, i-a deschis calea spre înțelegerea corectă a dreptului națiunilor și a drepturilor omului, pe care el a dorit să le pună în aplicare. Încă din anii acelor studii, el și colegii săi s-au lăsat pătrunși de ideile înaintate privind emanciparea socială și națională, idei pe care le-au expus și în paginile revistei manuscrise „Aurora sau Zorile”, revistă ce a marcat începutul presei clujene. Tinerii, deveniți cu toții revoluționari la 1848, au continuat să dezvolte tradiția unora dintre fruntașii români ai neamului, ca G. Bariț sau T. Cipariu, care au învățat anterior aici, liceul academic de care vorbim fiind ridicat de Maria Tereza cu banii din fondul școlar, pentru fiii tuturor națiunilor din principat, astfel că a fost o mare greșală izgonirea elevilor români din această școală. Conform datelor obținute și comunicate de autor, din cei 5,114 de elevi care au urmat cursurile aici în perioada 1784-1848, 10% au fost români, 78% maghiari, și 5% sași. Facultatea de Drept urmată de Iancu aici a fost esențială pentru formarea personalității sale de apărător al cauzei celor mulți și de dușman inclement al iobăgiei rușinoase, el participând adeseori și la lucrările dietei, spre a lua pulsul gândirii reprezentanților nemeșimii. De aceea, la izbucnirea revoluției, Iancu a înțeles oportunitatea de a-și scoate din iobăgie moșii lui dragi din munți., afirmând : „resping în numele neamului românesc mărinozitatea voastră! Dreptul istoric are să se spulbere înaintea dreptului omului”. În acest fel, el și colegii lui au participat la adunările de la Blaj spre a urma ideile lui Bărnăuțiu care susținea „că libertate fără naționalitate nu se

poate”. Această deviză a fost urmată de toți adepții revoluției române, transpunându-se în practică în luptele din munții Apuseni, unde moșii lui Iancu au luptat cu arma în mână pentru libertatea națională. În acest fel Avram Iancu a ajuns pentru toți românii un simbol al libertății, intrând în analele istoriei naționale ca un mit al libertății, așa cum a demonstrat și istoricul Gelu Neamțu în cartea sa despre Avram Iancu, de care s-a ocupat M. Popa. Un amplu documentar la cele afirmat anterior a adus comunicarea prof. Ioan Chirilă, care a îmbogățit cu date noi imaginea lui A. Iancu în contemporaneitate. Mulțimea de acțiuni, memorii, proteste făcute de Iancu pentru moși au fost reliefate de Iosif Marin Balog, care a accentuat rolul lui A. Iancu în procesul secular al moșilor cu fiscalul. Marin Opreșcu a stăruit asupra anilor revoluției, iar Radu Câmpeanu a trecut în revistă o serie de lucrări noi despre administrația bisericească a românilor din Transilvania (Oradea, Arad, Alba Iulia), care au ajutat la o mai bună întregire a forțelor. O tematică mai aparte a abordat Gabriel Virgil Rusu când a făcut o paralelă între protestul haiducului Rosza Sandor și cel al lui Iancu, haiducul maghiar fiind prins și închis la Gherla, unde a și murit. Date inedite despre „Reuniunea de cetire și cântări” din Năsăud (Casina) putem citi în lucrarea lui Adrian Onofreiu, în timp ce în aceea semnată de Mihai Georgiță și Dan Sicoe se prefigurează cu date noi împrejurările în care Iancu și-a dus povara ultimilor ani.

Profesoara Valeria Bilț descifrează sensurile plurale ale personajului Iancu din piesa lui Nicolae Suciuc *Fluierul lui Iancu*, iar Györfi Deak Györfi vorbește despre Iancu ca personaj în scrierile lui Jokai Mor. Alte comunicări ale volumului îl vizează pe prefectul lui Iancu, Ioan Buteanu (Alina Talpoș), și încearcă să răspundă la întrebarea „de ce avem nevoie de Avram Iancu?” (Cristian Al. Păltinean). Dragostea ce i-a purtat-o neamul se poate constata din modul în care l-a cântat și l-a venerat poporul în literatura lui populară, așa cu se prezintă folclorul revistei „Transilvania”. Prin semnăturile lui Ioan Boroica, Alina Talpoș, Septimiu. Moga, Viorel Filip-Gherman, R. Rușeț, Aurica Sângeorzan și Dorin Groza, volumul își dobândește individualitatea preconizată de organizatorul și editorul volumului, Radu Gavrila, înscriindu-se ca un eveniment de seamă al anului Iancu.

Prof. univ. dr. Mircea Popa



**GENERAL DE BRIGADĂ DR.
GHEORGHE VĂDUVA
REPER AL INTELINGENȚEI MILITARE.**



Pentru toți camarazii generației noastre, în anii de început ai carierei, viitorul general Gheorghe Văduva a fost nu numai un exemplu, ci și un mentor, cum rar se mai întâlnesc astăzi în eşaloanele de vârf ale sistemului militar. Personal, în raport cu ceilalți, am avut deosebita cinste să-mi fie un apropiat îndrumător, atât în plan profesional, cât și în familie, încă din perioada când activam la Drobeta Turnu Severin, la un moment dat, lucrând în același birou. La vremea respectivă era căpitan și făcea parte din elita unor ofițeri de mare profesionalism, între care îi amintim pe căpitani Ion Mihalcea, Dumitru Luca (care mi-a devenit și comandant) și Marin Botea, cu care, frecvent, ne-am intersectat destinele.

Dar, înainte de a intra în detalii, să-l lăsăm pe bravul general să-și prezinte cartea de vizită, o adevărată emblemă, care l-ar onora și l-ar feri pe oricare dintre militarii de carieră: „Sunt din satul Cârlogani, orașul Bălcești, județul Vâlcea, absolvent al liceului „Frații Buzești” din Craiova, al Școlii Militare de Ofițeri Trupe MAI, Oradea, arma Grăniceri, al Facultății de Filosofie din cadrul Universității din București, studii fără frecvență, lungi, șase ani, ca la Medicină, al Academiei Militare (azi, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”), șef de promoție, al Școlii Doctorale din cadrul acestei instituții, domeniul Artă Militară, al cursului post-academic cu profil unic pentru toate armele, tot ca șef de promoție, al unor cursuri de specialitate, precum și al unor cursuri de specializare (Web-design și Grafică pe

calculator) atestate de Ministerul Educației etc. etc”. Dacă am aduga și că a fost cercetător științific gradul I, afirmat la Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate din cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, fiind responsabil și partener a o serie de proiecte strategice de anvergură, jurnalist de marcă și scriitor de aleasă prestație, membru în Consiliul Editorial al revistei „Impact strategic”, redactor șef al revistei „Univers Strategic” și al revistei „Orizont cultural XXI”, redactor șef al ziarului „Observatorul militar” și șef al Grupului de Presă al Armate și tot n-am întregi paleta realizărilor acestei personalități de rară excelență.

Dar, să revenim la căpitanul Gheorghe Văduva din anii, când ofițerul dintr-o generație cu 10 ani mai-nainte, m-a introdus nu numai în particularitățile instrucției de front și de executarea a misiunilor de frontieră, dar și în meandrele artei militare, de la cel mai strategic nivel.

Tocmai terminase Filozofia și era în ultimul an la facultatea de Psihologie. În același timp, cred, se pregătea pentru admiterea la Academia Militară, unde a intrat pe locul întâi și a terminat ca șef de promoție. Eu eram un fel de învățăcel – ca să spun așa – pe care-și experimenta direct cunoștințele, dar care a avut atâtea de învățat în perspectiva unor experiențe asemenea.



Gheorghe Văduva între gradele de locotenent și căpitan

Căpitanul era foarte bine pregătit, poseda ample deprinderi generale militare, dar avea și un tact pedagogic desăvârșit, fapt justificat de facultatea, de la care urma să-și obțină licența.

Mi-aduc aminte cât de cătrănit eram când șefii mei s-au opus la „însurătoarea” mea, căutând, prin fel de fel de tertipuri să mă împiedice să ajung la căsătoria civilă, care urma să aibă loc în colțul opus al hărții, peste doar o săptămână. Și, cum eram un militar ascultător, prin cap mi se perindau

gânduri dezordonate și nu mai știam ce motive să-i invoc viitoarei soții, de care eram foarte îndrăgostit. Atunci, în felul său calm, mi-a venit în sprijin căpitanul Văduva, care m-a lămurit cum cum stau lucrurile. Mai exact, cum comandantii noștri – fapt neobișnuit – fiecare avea fete de măritat, pe care neapărat voiau să le pricopsească după vreun ofițer.

Nu eram eu cel mai făt-frumos dintre toți, dar între tinerii aceia, trecuți de curând în corpul sublocotenenților, direct din sergenți, împreună cu locotenentul Lică Zarzără eram singurii cu școală militară de patru ani. Tocmai de aceea, în concepția unora, probabil, reprezentam vreo „partidă”. Aspect, la care nu mă gândisem niciodată. În schimb, se gândise căpitanul, care, se pare, că, la rândul-i, cu ani în urmă, depășise un asemenea moment delicat.

Cu vocea sa blândă și așezată m-a liniștit și m-a asigurat că va interveni la șeful cel mare, care, din fericire avea doi băieți și, de urmare, era mai concesiv. Și, astfel am evitat includerea în tabăra celor mobilizați pentru un exercițiu practic, cu staționare în cazarmă și obținerea unei permisii pentru a ajunge la timp în fața ofițerului stării civile.

Atunci, nu știam cum să-i mulțumesc omului bun și drept, care nu m-a dezamăgit niciodată. Nici nu știu dacă am mai făcut-o vreodată, poate, doar așa, în intimitatea personală. Mai rețin doar că, imediat ce mi-am adus tânăra nevastă, am fost inclus în același exercițiu tactic – de către aceeași șefi „binevoitori” – și pentru o săptămână a trebuit să dorm în unitate. Spre surprinderea căpitanului, care parcă luase foc față de acea atitudine, lipsită de omenie. Atunci, l-am auzit, pentru întâia oară, suduind zdravăn și, de enervare, cred, l-am văzut cum și-a aruncat ceasul de mână, la care tocmai meșterea ceva, peste pervazul fereastrăi.

În rest, ca și în activitatea militară, m-a dăruit cu o serie de povețe în referire la mariajul meu, încropit în pripă și cu atâtea peripeții. Aici, simt nevoia să fac o completare, pe care tot de la dânsul am auzit-o, cum că ne-au învățat de toate în cei patru ani de școală militară, inclusiv în cadrul orelor de Etică, unde ni s-a predat un fel de cod al manierelor elegante, dar peste un aspect s-a trecut cu superficialitate: nu am fost pregătiți pentru viața în societate și în familie. De urmare, mulți dintre ofițeri tinerii și-au întemeiat familii, care s-au destrămat în timp.

Nu știu dacă, în astfel de cazuri, este vorba doar de soartă, dar rămân la convingerea că trăinicia sentimentelor, dragostea adevărată, caracterul și înțelegerea sunt hotărâtoare. Așa m-a învățat cel cu care, peste ani, am avut bucuria să mă reîntâlnesc și să-l apreciez potrivit unor altfel de parametri, pentru acele deosebite realizări, care nu sunt la îndemâna tuturor.

Da, pentru oricare dintre cei care mai au vreo îndoială, afirm categoric că actualul general de brigadă Gheorghe Văduva, ofițerul premiant, cu 3 licențe și cursuri post-academice de înalt profil, cercetător științific gradul I și doctor în Științe Militare, este unul dintre cei mai străluciți strategii, pe care i-a avut armata română, de după anii '90. Și, ca dânsul, generalul-locotenent dr. Ilie Marin și, probabil, și generalul Mircia Chelaru.

Cu 12 anide activitate în operativ (zece ani, comandant de subunitate și doi ani ofițer de stat major) la Brigada 2 Grăniceri din Drobeta Turnu Severin, Gheorghe Văduva a trecut pe linie ziaristică la redacția „Grănicerul”, unde am lucrat timp de patru ani. După absolvirea Academiei, a activat ceva timp la Secției Cultură a Ministerului Apărării Naționale, apoi, timp de 20 de ani, la ziarul central al armatei, trecând prin toate treptele, de la redactor, redactor principal până la cea de redactor-șef al ziarului „Observatorul militar” și șef al Grupului de Presă al Armatei, cum am mai amintit. Ca jurnalist militar sau membru în diferite comisii, a luat parte la aplicații importante în mai toate teatrele de operații la care a participat Armata României, consemnând, deopotrivă, situațiile dramatice, riscurile, dar și calitatea umană și profesională cu totul aparte a militarilor români, recunoscută de toți partenerii noștri străini.

După trecerea în rezervă, a lucrat, timp de încă 10 ani, în calitate de cercetător științific în domeniul strategiei, la Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate al Armatei și, în următorii șase ani, în calitate de cadru didactic și cercetător științific la Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”. Astăzi este președinte al Asociației jurnaliștilor militari profesioniști „Presamil”, membru de onoare al Academiei Oamenilor de Știință din România, membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, membru al Societății Scriitorilor Militari, membru al Asociației Diplomaților Militari în Rezervă și în Retragere, redactor șef al revistei „Univers

Strategic”, aflată în două baze internaționale de date, EBSCO și CEEOL etc.

În altă ordine de idei, generalul Gheorghe Văduva este și un scriitor de anvergură cu scrieri geniale, în mai multe domenii. Romanului „Între două toamne” i-au urmat alte nouă volume: Trepte, Nucul și via, Poarta zorilor, Muntele iernii, Orb în lumină, Rugăciune pentru un străin, Viscoliri, Porțile umbrei, Ancore pe nori. La care se adaugă încă zece volume de versuri: Zidire de fum, Amurguri pe rug, Sufletul ochilor, Ancore pe gând, Ochii toamnei, Colțul meu de frig, Unde unde n-are unde, Atotfăcut din lucruri nefăcute, Esențe virusate și Cuvinte pe cuvânt. Iar dacă, la acestea adăugăm și cele peste 60 de volume și studii strategice pe teme de geopolitică, geostrategie, artă militară și tactică, Tratatul de strategie în trei volume (Teoria strategiei, Practica strategică și Arta strategică) și seria de studii privind evoluția artei militare în epoca civilizației cunoașterii, filosofia spațiului cibernetic, dinamica vectorială a sensurilor devenirii în noul tip de societate, eseistică de profunzime, notele de călătorie, cele două piese de teatru într-un act, avem o imagine impresionantă a ceea ce presupune, cu adevărat, erudiția acestui mare general român. Un general care, aidoma lui Ilie Marin, nu au fost folosiți nicidecum la adevărata lor capacitate. Prezentăm, în continuare, doar câteva fragmente din monumentală gândire a acestei personalități militare de excepție strategică:

„România nu evoluează, ci face pași înapoi, dar nu precum racul, nici precum o armată care luptă pe aliniamente intermediare, retrăgându-se în mod organizat, pentru a găsi un aliniament de apărare favorabil, ci ca o turmă speriată și dezorientată, fără cioban și fără talangă. Securitatea noastră nu depinde însă numai de ce se întâmplă (sau nu) pe teatrul de război din Ucraina. Noi am pierdut deja o primă etapă a unui război extrem de important, cel al securității și apărării ființei și ființării neamului românesc pe pământul României. Un război cu un inamic nenominalizat și necunoscut, care ne-a distrus, cu propria noastră participare sau cu propria noastră mână, echilibrul demografic (populația României a scăzut cu aproape două milioane de oameni, din 1990 până astăzi, iar spuma creierelor, populația calificată și înalt calificată, adică peste cinci milioane de oameni au emigrat temporar sau definitiv în Vest, echipând economia Vestului cu forța de muncă de

care avea mare nevoie, în dauna economiei românești, aproape complet distrusă sau redusă la mici fabricuțe și antreprenoriate, care nici măcar nu se pot constitui într-o economie de subzistență. Nu știu dacă cineva a planificat aceasta, dar asta a rezultat. Desigur, facem parte din UE, din NATO, din clubul select al Vestului, ceea ce înseamnă foarte mult, dar nu totul. Bilanțul ultimelor decenii privind demografia, economia, agricultura, fondul de semințe, calitatea vieții, sistemul educațional, sistemul de apărare și securitate națională, calitatea și competența demnitarilor, proiectele de viitor, resursele și orizonturile supraviețuirii națiunii și multe, foarte multe altele este cât se poate de îngrijorător. O foarte mare parte din cei care au primit votul națiunii n-a răspuns în niciun fel așteptărilor națiunii. Iar această realitate nu este una de laissez-faire, ci una de securitate națională, de risc extrem, care, după cum se vede, nu îngrijorează pe nimeni. Ceasul al doisprezecelea a trecut, poate ne vom trezi în cel de al treisprezecelea”.

Astăzi, reflectând la cât de binefăcătoare pentru Armată, ca și pentru țară, ar fi fost prestația și manifestarea acestui mare general, mă cuprinde aceea tristețe, care apasă pe oricare român de bun credință, atunci când observă cum se dau în stamba politică generali lipsiți de onoare și înțelepciune, ca să nu mă hazardez în invectivele care i-ar defini cel mai bine.

Doamne ocrotește-i pe români!

General locotenent dr. Grigore Stamate



Florian Dudaș, Avram Iancu

Ținutul Munților Apuseni, numit de istoricul Vasile Netea „muzeu istoric și Pantheon al poporului român”, sărbătorește în acest an, alături de întreaga națiune, împlinirea a 200 de ani de la nașterea eroului Avram Iancu, supranumit Craișorul Munților. Cu acest prilej muzeograful orădean Florian Dudaș a scos de sub tipar o nouă carte închinată marelui erou al revoluției de la 1848 din Transilvania. Este cea de a șasea carte a sa închinată marelui luptător pentru libertate, după *Avram Iancu în tradiția poporului român* (1989), *Avram Iancu - eroul românilor* (1993), *Neamul lui Avram Iancu: scurt excurs genealogic* (1994), *Avram Iancu în tradiția românilor* (1998) și *Prefectul general Avram Iancu și*

Legiunea Auraria Gemina (2016), toate contribuții documentare pe care se poate pune bază.

Acum, istoricul orădean își intitulează demersul *Avram Iancu după războiul național* (Ed. Primus, 2024) și valorifică o serie de documente adunate cu trudă în decurs de mai mulți ani de către subfiliala Abrud-Câmpeni a Societății de Științe Istorice din anii 60-75 ai secolului trecut, când această Societate a funcționat cu mare succes în zona Țării Moșilor, fiind animată de Dumitru Braharu, responsabilul ei clujean, secondat de Romulus Felea, Titus Furdui și Ioan Felea, fratele celui dintâi, care a deschis și o editură, tipărind multe din cărțile referitoare la moși, îndeplinind astfel o muncă editorială de mare folos pentru neam.

Documentele care au stat la baza lucrării sale, peste 200 de asemenea acte, cu caracter cvasi-inedit, au fost recuperate prin îndelungi strădanii de autor de la rudele și familiile celor amintiți, au dus la redactarea cărții de față, având ca obiect mai ales perioada de după încetarea ostilităților, prin intervenția trupelor țariste și restaurarea puterii administrative în mâinile austrieșilor, urmând o perioadă de restricții, anchete, controale în vederea predării armelor cu care românii au luptat în munți și pe care și le-au confecționat singuri. Autoritățile civile au fost în genere dublate de comandanți militari, cu misiunea să reducă la tăcere orice împotrivire și glas pentru dreptate s-ar mai auzi în Transilvania, situație cercetată cu lux de amănunte de autor.

Dar înainte de a urmări cu atenție noile condiții în care românii munților au fost obligați să viețuiască de către o putere imperială temătoare și dezorientată, e bine să ne oprim puțin asupra furnizorului principal de documente despre desfășurarea revoluției în munți, profesorul Romulus Felea din Soharu și a rolului său istoric, așa cum a fost el prezentat într-una din cărțile pe care le-a editat fratele său, inginerul Ioan Felea, pasionat al trecutului cultural moșesc. Acesta a fost, așa cum am afirmat, Fratele său, editorul multora din cărțile și proiectele fratelui său, de moștenirea culturală a căruia s-a preocupat, intenționând să realizeze și o lucrare aniversară, prin care să readucă în actualitate o parte din multele acțiuni și inițiative culturale al căror pătaș a fost vreme de aproape un pătrar de veac.

Destinul lui Romulus Felea este destinul majorității fiilor de moși din Munții Apuseni, care n-au avut condiții îndestul de prielnice să se poată instrui și a urma școli înalte după pofta inimii. Setea de cunoaștere a fost însă mai puternică decât piedicile.

Muncind zi de zi pe tărâm școlar și cultural, mai întâi ca suplinitor în sate depărtate și uitate de Dumnezeu, la Boglești și Vulcan, apoi ca ziarist și instructor la Casa de Cultură din Câmpeni, dorința de autoperfecționare l-a determinat să ia mai întâi drumul Institutului Pedagogic de trei ani din Cluj. Apoi al Universității din București, spre a dobândi mult râvnita diplomă de profesor. Învățându-se pe sine și pe alții, Romulus Felea a prins gust pentru cercetarea istorică, astfel că a ajuns încet-încet, prin contactul cu mișcarea culturală și științifică din Cluj, să devină un stâlp de bază al Societății de Științe Filologice și Istorice, un adevărat specialist în teme și problemele legate de patrimoniul Munților Apuseni.

Urmând un program de documentare riguros, el a ajuns să fie pasionat de documente și arhive istorice, să practice istoria orală din mers, punând-o la contribuție ori de câte ori a fost nevoie să omagieze sau să readucă în actualitate figuri uitate sau ignorate ale trecutului istoric. Citind din ce în ce mai mult, el a luat cunoștință de activitatea a numeroase personalități locale, fie născute și crescute în regiune, fie doar atrase de farmecul aparte al locurilor, care au scris despre oamenii destoinici din munți, sau au evocat frumusețea și bogăția spirituală a moșilor, devenind figuri exponențiale pentru cultura provincială sau națională. A fost folclorist și istoric literar, arheolog, muzeograf, istoric medievalist și contemporan, bibliolog și bibliofil, istoric al culturii, genealog și arhivist.

Pasiunea lui pentru trecut s-a îmbinat armonios cu pasiunea pentru carte, el adunând în propria-i bibliotecă peste 3000 de volume, pe care dorea mereu să le înmulțească. Ținea un jurnal din care desprindem cu încântare efigia Omului și a Cărturarului, care nu se lăsa îmbrobodit de corifeii marxiști ai epocii, nu se lăsa intimidat de agresivitatea și suficiența lor, ci, mai degrabă, îi repugna cultura puțină, greșelile în maltratarea limbii, ifosele unor demnitari puși peste noapte în posturi importante, cu multe rosturi materiale și foarte puține preocupări spirituale. Condeii săi ascuțiți și ținuta morală netranzaționistă i-a transformat în personaje ridicole, caricaturale. În schimb, prietenii și colegii avizi de cultură, inși alături de care își îndeplinea misiunea de răscolitor de conștiințe, de păstrător și conservator al valorilor celor mai nobile ale neamului aveau la el casă deschisă, încurajări patetice, jertfiri devotate și tandre.

Romulus Felea a devenit pentru ei un tovarăș de idei, de acțiune și muncă nepregetată în folos obștesc.

Vasile Harda, Titus Furdui, Gheorghe Iancu, Norbert Fisch, Gheorghe David, Victor Mesaroș, Ana Șoit, Dumitru Lupășcu, Nicolae Sicoe și mulți alții l-au urmat și încurajat, i-au fost alături în multe din acțiunile și inițiativele sale. A scos cărți, a ținut comunicări, a adunat obiecte muzeale, a pus plăci comemorative, a organizat pelerinaje, a ridicat busturi și statui etc., transformând Țara Moșilor într-un sanctuar viu și o școală de istorie națională. A fost un animator cultural cum puțini se mai găsesc astăzi. Deși a trăit numai 52 de ani (1929-1981), dâra de lumină lăsată de el a rămas întipărită multă vreme pe cerul albastru și ozonat al Munților Apuseni.

Materialele adunate în cartea dedicată lui Romulus Felea sunt de mai multe feluri. Mai întâi aveam de-a face cu paginile vibrante ale unei reconstituirii biografice de mare amploare, datorată fratelui său, editorul de astăzi. Ele cuceresc prin firescul și simplitatea spunerii, autenticitatea faptelor relatate și puterea de evocare a detaliului. În bună parte, ele păstrează un aer obiectiv, nefalsificat, fără stridențe în legătură cu viața sa și a părinților săi, oameni simpli din Munții Apuseni, care au încercat să reziste vremurilor. Partea scrisă de Ioan Felea reconstituie cu maximum de fidelitate viața de zi cu zi a familiei sale, chipul plin de lumină al mamei „doctor” neîntrecut al casei pe bază naturistă, și cea a tatălui, cu multiplele lui munci, ocupații și calificări (dulgher, miner, tăietor de păduri, cântăreț bisericesc, muncitor necalificat sfârșind bolnav de silicoză), copleșit de grijile familiei, dar păstrându-i tradiția și obiceiurile etnografice și folclorice.

Această parte are un caracter documentar învederat, păstrând dreapta măsură, cu mici excepții de entuziasm și subiectivism. Urmează o secțiune cuprinzând crâmpeie din Corespondența lui Romulus Felea, emisă sau primită, documente care ne facilitează cunoașterea omului, a preocupărilor și a personalității sale.

Cea de a treia secțiune este rezervată mărturiilor și evocărilor venite din partea unor oameni care l-au cunoscut, de la „vlădică la opincă”, cum am putea spune. Stau aici alături medalioane aparținând unor adevărați specialiști ai profesiei lor, precum acad. Ștefan Pascu, Nicolae Edroiu, Gh. Iancu, Nicolae Dunăre, alături de poeți (Nicolae Rîștei, Nicolae Nicoară, V. Copilu-Cheatră, Al. Andrițoiu), folcloriști (Ana Șoit), oameni de cultură (Marcel Știrban, Teodor Tanco, Eugen Cucerzan) etc. alături de colegi de echipă și străduințe locale. Cei mai mulți din aceștia nu mai sunt, trecând cu Romulus Felea pragul

spre dincolo. Majoritatea evocărilor trebuie citite ca un gest de curtoazie, de prietenie, de prețuire.

Sunt, evident, și exagerări și repetiții și inflații patetice. Dincolo de ele, figura nobilă a unui om dăruit muncii sale și ținutului din care a ieșit, apare vrednică de admirație și de apreciere. Prin paginile acestea cutreieră focul cald și viu al descendenților lui Horia și Iancu, aerul puternic și încurajator al oamenilor de la munte, care nu s-au lăsat niciodată copleșiți de nevoile zilnice.

O aură spirituală tonică îi însoțește în drumul lor pământesc, semn de noblețe și obârșie trainică. Alături de el, Titus Furdui a adunat și el o parte din documentele de patrimoniu, care i-a servit lui Florian Dudaș la redactarea cărții de față.

Cartea se deschide cu o scurtă notă lămuritoare despre documentele pe care cei amintiți mai sus au ajuns la îndemâna sa și a Muzeului din Oradea, și i-au servit la conturarea perioadei post-revoluționare (sau cum spune autorul după războiul național”) în munți, și care s-a caracterizat printr-o fază de vizibil reacționarism. Autoritățile militare austriece, obișnuite cu regimul de impilare din trecut, nici n-au ajuns să realizeze că revoluția produs o mutație profundă în conștiința oamenilor din popor și că aceștia nu mai erau dispuși să accepte vechile orânduiri anchilozate și depășite de timp.

Prof. univ. dr. Mircea POPA

